

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

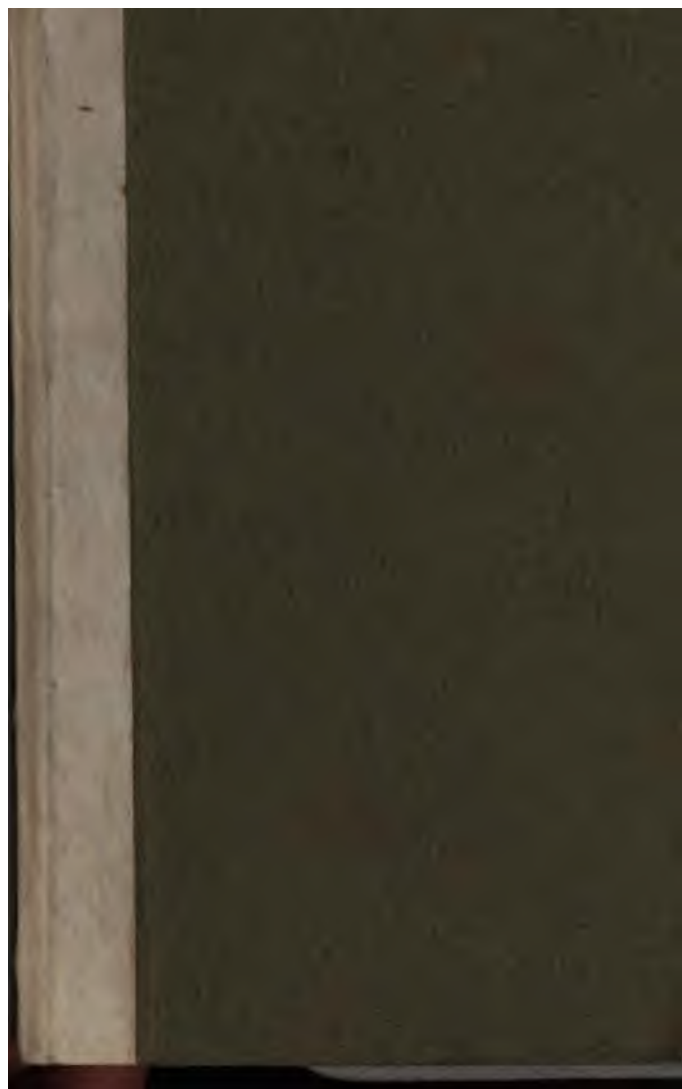
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

600100082H

141 f. 2

1

2

3

4

5

6

VINCENTII LIRINENSIS

ADYTHIAE GENTIS A KASTORISZII INSTITUTIONE

COMMENTARIUM

DEIUS ATERRA
CIVITATIS DE FREYDIA

INNO
I. H. BÄRGER,
HABITUS,

1884 *1884*

VINCENTII LIRINENSIS

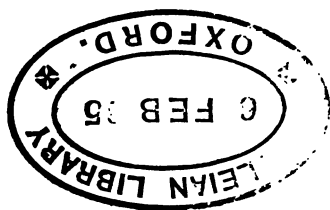
ADVERSUS OMNES HÆRETICORUM NOVITATES

COMMONITORIUM.

EDITIO ALTERA
RECOGNITA ET EMENDATA.

OXONII,
J. H. PARKER.
MDCCCLI.

1. 1. 1. 1. 1. 1.

LECTORI S.

Ecce tibi alterum celeberrimi hujus opusculi editionem, in quo quidem siquis rigidiores adversus errantes auctoris sententiam sequi noluerit, iudicium tamen ejusdem de regula fidei statuenda haud ita facile poterit contemnere. Nihil certe perspicacius, nihil simplicius, nihil orthodoxiæ, nihil Christianæ antiquitatis universitati magis consentaneum, usquam fere inveniet. In hac nova editione adornanda, præter textum ab amico meo, G. Cotton, Ædis Christi apud Oxoniam Alumno editum, tum Baluziana usus sum editione, tum recentioribus Ingolstadiensi, et Viennensi Klüpfelii. Capita vero Baluziana, sicut in priori editione adhibita erant retinui, adjectis tantum argumentis quam brevissime expressis. Atque utinam iterum apud nos vigeant hujusmodi studia.

quæ scilicet possint et dubitantes in rectam fidei semitam dirigere, et in ea jam progredientes confirmare. Neque enim aliter totum Ecclesiæ corpus dirigitur, atque in fidei unitate conservatur, nisi per multorum strenuam ac perpetuam voluntatem in ea fide permanendi, quam, a majoribus acceptam, antiquissimam simul et catholicissimam,¹ et Scripturis Sacris summe consentaneam esse noverint.

C. M.

Dedi e Coll. Oriel.

In Festo Annunciationis B. M. V.

MDCCLII.

GENNADIUS MASSILIENSIS
PRESBYTER
IN LIBRO DE ILLUSTRIBUS ECCLESIAE
SCRIPTORIBUS.

VINCENTIUS natione Gallus apud monasterium Lirinensis insulae Presbyter, vir in scripturis sanctis doctus, et notitia Ecclesiasticorum dogmatum sufficienter instructus, composuit ad evertenda haereticorum collegia, nitido satis et aperto sermone, validissimam disputationem, quam absconso nomine suo attitulavit, **PEREGRINI ADVERSUS HAERETICOS**. Cujus operis; quia secundi libri maximam in scedulis partem a quibusdam furatam perdidit, recapitulato ejus paucis sermonibus sensu, primo compegit, et uno in libro edidit. Moritur Theodosio et Valentiniano regnantibus.

1-10-1917

S. VINCENTII LIRINENSIS COMMONITORIUM.

INCIPIT TRACTATUS PEREGRINI PRO CATHOLICÆ
FIDEI ANTIQUITATE ET UNIVERSITATE ADVERSUS
PROFANAS OMNIUM HÆRETICORUM NOVITATES.

CAP. I.

PRÆFATIO.

DICENTE scriptura, et monente: *Interroga patres tuos, et dicent tibi, seniores tuos, et annuntiabunt tibi*^a. Et item: *Verbis sapientium adcommoda aurem tuam*^b. Et item: *Fili mi, hos sermones ne obliviscaris, mea autem verba custodiat cor tuum*^c: videtur mihi, minimo omnium servorum Dei *Peregrino*, quod res non minimæ utilitatis, Domino adjuvante, futura sit; si ea, quæ

^a Deut. xxxii. 7. ^b Prov. xxii. 17. ^c Prov. iii. 1.
Ephes. v. 16.

600100082H

141 f. 2

VINCENTI LIEINENSIS

ALPHABETI ORIGINIS & ANTIQVARIAE NOBILITATIS

COMMONITQVITVM.

EDITIONE ALTISSIMA
REVISITA ET EMENDATA.

OXONIAE
J. H. KNOX
MDCCCII.

et accurate, qui ad hoc munus vel ingenii fiducia, vel officii ratione ducuntur. Me vero sublevandæ recordationis, vel potius oblivionis meæ gratia *Commonitorium* mihi met parasse suffecerit; quod tamen paulatim recolendo, quæ didici, emendare, et implere quotidie, Domino præstante, conabor. Atque hoc ipsum idcirco præmonui, ut, si forte elapsum nobis in manus sanctorum devenerit, nihil in eo temere reprehendant, quod adhuc videant promissa emendatione limandum.

CAP. II.

POST SACRAM SCRIPTURAM ADHIBENDA EST
TRADITIO ECCLESIASTICA.

Sæpe igitur magno studio et summa attentione perquirens a quamplurimis sanctitate et doctrina præstantibus viris, quoniam modo possim certa quadam et quasi generali ac regulari via catholicæ fidei veritatem ab hæreticæ pravitatis falsitate discernere; hujusmodi semper responsum ab omnibus fere retuli: Quod sive ego, sive quis alius vellet exsurgentium hæreticorum fraudes deprehendere, laqueosque vitare, et in fide sana sanus atque integer permanere, duplici modo munire fidem suam, Domino adjuvante, deberet; primum scilicet *divinæ legis auctoritate*; tum deinde *ecclesiæ catholicæ traditione*.

Hic forsitan requirat aliquis: Cum sit

perfectus scripturarum Canon, sibi que ad omnia satis superque sufficiat: quid opus est, ut ei Ecclesiasticæ intelligentiæ jungatur authoritas? Quia videlicet scripturam sacram, pro ipsa sua altitudine, non uno, eodemque sensu universi accipiunt: sed ejusdem eloquia aliter atque aliter alius atque alius interpretatur, ut pæne, quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Sabellius, aliter Donatus exponit; aliter Arius, Eunomius, Macedonius, aliter Photinus, Apollinaris, Priscillianus, aliter Jovinianus, Pelagius, Coelestius, aliter postremo Nestorius. Atque idcirco multum necesse est, propter tantos tam varii erroris anfractus, ut Propheticæ et Apostolicæ interpretationis lineas secundum Ecclesiastici et Catholici sensus normam dirigatur.

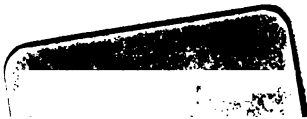
In ipsa item Catholica Ecclesia magno-

pere curandum est, ut id teneamus, *quod ubique, quod semper, quod ab omnibus* creditum est. (Hoc est etenim vere proprieque Catholicum, quod ipsa vis nominis ratioque declarat, quæ omnia fere universaliter comprehendit.) Sed hoc ita demum fiet : si sequamur *Universitatem, Antiquitatem, Consensionem*. Sequemur autem *Universitatem* hoc modo; si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia: *Antiquitatem* vero ita, si ab his sensibus nullatenus recedamus, quos sanctos majores ac patres nostros celebrasse manifestum est: *Consensionem* quoque itidem; si in ipsa vetustate omnium, vel certe pæne omnium sacerdotum pariter et magistrorum definitiones sententiasque sectemur.

600100082H

141 f. 2

.

1

1

1

1

1

.

.

[illegible]

600100082H

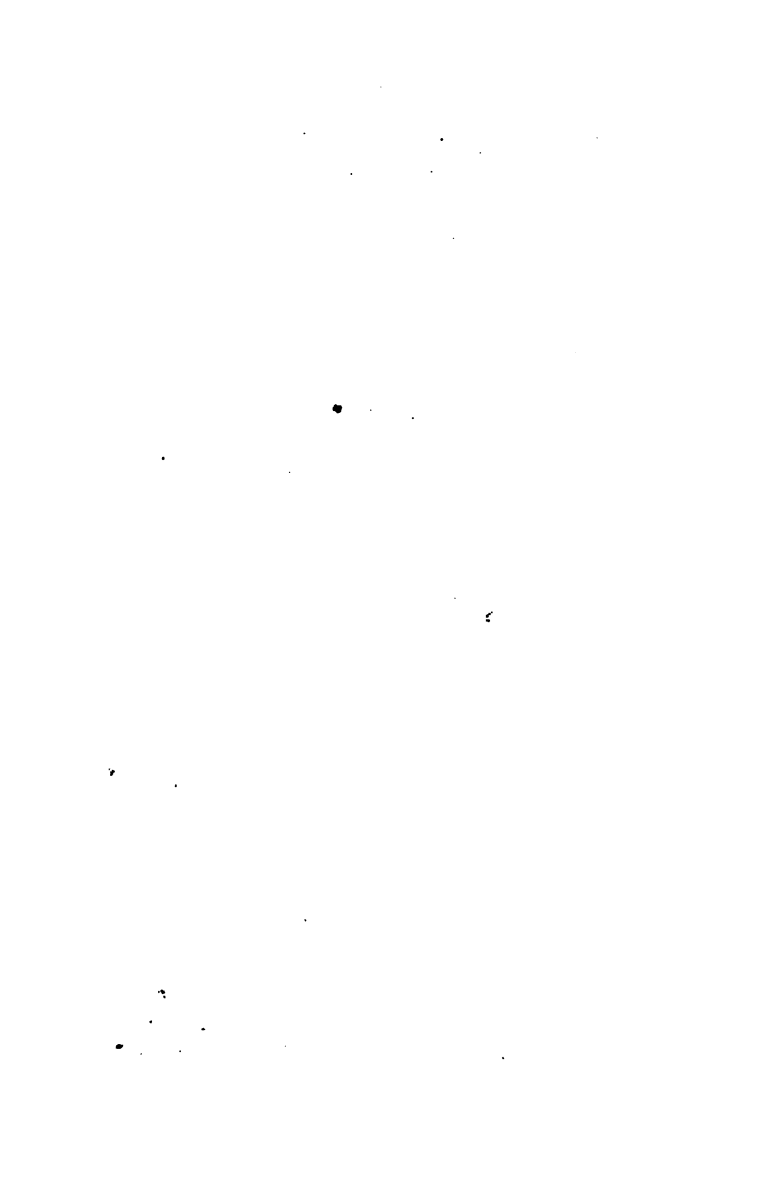
141 f. 2

1

2

3

~~1884~~ 1884
VINCENTII LIRINENSIS

ADVERSUS OMNES HÆRETICORUM NOVITATES

COMMONITORIUM.

EDITIO ALTERA
RECOGNITA ET EMENDATA.

OXONII,
J. H. PARKER.
MDCCCLI.

111 L 7

LECTORI S.

ECCE tibi alterum celeberrimi hujus opusculi editionem, in quo quidem siquis rigidiores adversus errantes auctoris sententiam sequi noluerit, iudicium tamen ejusdem de regula fidei statuenda haud ita facile poterit contemnere. Nihil certe perspicacius, nihil simplicius, nihil orthodoxæ, nihil Christianæ antiquitatis universitati magis consentaneum, usquam fere inveniet. In hac nova editione adornanda, præter textum ab amico meo, G. Cotton, Ædis Christi apud Oxoniam Alumno editum, tum Baluziana usus sum editione, tum recentioribus Ingolstadiensi, et Viennensi Klüpfelii. Capita vero Baluziana, sicut in priori editione adhibita erant retinui, adjectis tantum argumentis quam brevissime expressis. Atque utinam iterum apud nos vigeant hujusmodi studia,

omnium et episcoporum et martyrum lumen, beatissimum *Cyprianum*, cum cæteris collegis suis in æternum dubitet regnaturum esse cum Christo? Aut quis contra tam sacrilegus, qui Donatistas et cæteras pestes, quæ illius auctoritate concilii rebaptizare se jactitant, in sempiternum neget arsueros esse cum diabolo?

CAP. VII.

NULLAM CUJUSVIS AUCTORITATEM AD NOVITATEM
COMPROBANDAM SUFFICERE.

QUOD quidem mihi divinitus videtur promulgatum esse iudicium, propter eorum maxime fraudulentiam, qui, cum sub alieno nomine hæresin concinnare machinentur, captant plerumque veteris cujuspian viri scripta paulo involutius edita, quæ pro ipsa sui obscuritate dogmati suo quasi congruant; ut illud nescio quid, quodcunque proferunt, neque primi, neque soli sentire videantur. Quorum ego nequitiam duplici odio dignam judico: vel eo, quod hæreseos venenum propinare aliis non pertimescunt; vel eo etiam, quod sancti cujusque viri memoriam, tanquam sopitos jam cineres, prophana manu ventilant, et quæ silentio sepeliri oportebat,

rediviva opinione diffamant; sequentes omnino vestigia auctoris sui *Cham*, qui nuditatem venerandi *Noe*, non modo operire neglexit, verum quoque irridendam cæteris enunciavit. Unde tantam læsæ pietatis meruit offensam, ut etiam posteri ipsius peccati maledictis obligarentur: beatis illis fratribus multum longeque dissimilis, qui nuditatem ipsam reverendi patris, neque suis temerare oculis, neque alienis patere voluerunt, sed aversi, ut scribitur, texerunt eum¹: quod est, erratum sancti viri nec adprobasse, nec prodidisse: atque idcirco beata in posteros benedictione donati sunt. Sed ad propositum redeamus.

Magno igitur metu nobis immutatæ fidei, ac temeratæ religionis piaculum pertimescendum est, a quo nos non solum constitutionis Ecclesiasticæ disciplina, sed

¹ Gen. ix. 22.

etiam censura Apostolicæ deterret auctoritatis. Scitum etenim cunctis est, quam graviter, quam severe, quam vehementer invehatur in quosdam B. Apostolus Paulus, qui *mira levitate nimium cito translati fuerant ab eo, qui eos vocaverat in gratiam Christi; in aliud Evangelium; quod non est aliud^s. qui coacervarant sibi magistros ad sua desideria; a veritate quidem auditum avertentes, conversi vero ad fabulas^h: habentes damnationem, quod primam fidem irritam fecissentⁱ. Quos deceperant ii, de quibus ad Romanos fratres scribit idem Apostolus: *Rogo autem vos fratres, ut observetis eos, qui dissensiones et offendicula præter doctrinam, quam ipsi didicistis, faciunt, et declinate ab illis: huiusmodi enim Christo Domino non serviunt, sed suo ventri: et per dulces sermones et benedictiones se-**

^s Gal. i. 7.^h 2 Tim. iv. 3, 4.ⁱ 1 Tim. v. 12.

ducunt corda innocentium^k. Qui intrant per domos, et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriiis^l: semper discentes, et ad scientiam veritatis nunquam pervenientes. Vaniloqui et seductores^m, qui universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet turpis lucri gratia. Homines corrupti mente, reprobi circa fidemⁿ: superbi, et nihil scientes, sed languentes circa quæstiones et pugnas verborum^o. Qui veritate privati sunt, existimantes quæstum esse pietatem^p: simul autem et otiosi discunt circumire domos, non solum autem otiosi, sed et verbosi, et curiosi, loquentes quæ non oportet; qui bonam conscientiam repellentes, circa fidem naufragaverunt^q; quorum prophana vaniloquia multum proficiunt ad impietatem, et sermo eorum

^k Rom. xvi. 17.

^l 2 Tim. iii. 6, 7.

^m Tit. i.

10, 11.

ⁿ 2 Tim. iii. 8.

^o 1 Tim. vi. 4, 5.

^p 1 Tim. v. 13.

^q 1 Tim. i. 19.

ut cancer serpit°. Bene autem, quod de
iis item scribitur: *ultra non proficient:*
insipientia enim eorum manifesta erit omni-
bus, sicut et illorum fuit°.

° 2 Tim. ii. 16.

° 2 Tim. iii. 9.

CAP. VIII.

QUAM DISTRICTE CAVERIT APOSTOLUS NE QUID
APUD GALATAS NOVARI PATERETUR.

CUM ergo tales quidam circumeuntes provincias et civitates, atque errores venalitorios circumferendo etiam ad Galatas devenissent: cumque his auditis *Galatæ* nausea quadam veritatis adfecti, Apostolicæ Catholicæque doctrinæ manna revomentes, hæreticæ novitatis sordibus oblectarentur, ita sese Apostolicæ potestatis exseruit auctoritas, ut summa cum severitate decerneret: sed *licet aut nos*, inquit, *aut angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis; anathema sit.* Quid est, quod ait, Sed licet nos? Cur non potius, sed licet ego? Hoc est, etiamsi Petrus, etiamsi Andreas, etiamsi Johannes, etiamsi postremo omnis

Apostolorum chorus evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus, anathema sit. Tremenda districtio; propter adserendam primæ fidei tenacitatem, nec sibi, nec cæteris coapostolis pepercisse. Parum est. *Etiam si angelus*, inquit, *de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus: anathema sit.* Non suffecerat ad custodiam traditæ semel fidei humanæ conditionis commemorasse naturam, nisi angelicam quoque excellentiam comprehendisset. *Licet nos*, inquit, *aut angelus de cælo.* Non quia sancti cœlestesque angeli peccare jam possint; sed hoc est quod dicit: Si etiam, inquit, fiat quod non potest fieri: quisquis ille traditam semel fidem mutare tentaverit; anathema sit.

Sed hæc forsitan perfunctorie prælocutus est, et humano potius effudit impetu, quam divina ratione decrevit. Absit. Sequitur

enim, et hoc ipsum ingenti molimine iteratæ insinuationis inculcat: *Sicut prædiximus*, inquit, *et nunc iterum dico: si quis vobis evangelizaverit præterquam quod accepistis, anathema sit*^t: Non dixit, Si quis vobis adnunciaverit, præterquam quod accepistis, benedictus sit, laudetur, recipiatur: sed *anathema sit*, inquit, id est, separatus, segregatus, exclusus; ne unius ovis dirum contagium innoxium gregem Christi venenata permixtione contaminet.

^t Gal. i. 9.

CAP. IX.

HANC EANDEM AD UNIVERSÆ ECCLESIE USUM
REGULAM PERTINERE.

SED forsitan Galatis ista tantum præcepta sunt. Ergo et illa solis Galatis imperata sunt, quæ in ejusdem epistolæ sequentibus commemorantur: qualia sunt hæc: *Si vivimus spiritu, spiritu et ambulemus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes; et reliqua.* Quod si absurdum est, et omnibus ex æquo imperata sunt, restat, ut sicut hæc morum mandata, ita etiam illa, quæ de fide cauta sunt, omnes pari modo comprehendant, et sicut nemini licet invicem provocare, aut invidere invicem ita nemini liceat præter id quod Ecclesia Catholica usquequaque evangelizat accipere. Aut forsitan tunc jubebatur, si

quis adnunciasset, præterquam quod annunciatum fuerat, anathematizari; nunc vero jam non jubetur. Ergo et illud quod item ibi ait: *Dico autem, spiritu ambulate, et desiderium carnis non perficietis*, tunc tantum jubebatur, modo vero jam non jubetur. Quod si impium pariter et perniciosum est ita credere, necessario sequitur, ut sicut hæc cunctis ætatibus observanda sunt, ita illa quoque, quæ de non mutanda fide sancita sunt, cunctis ætatibus imperata sint: *Adnunciare ergo aliquid Christianis Catholicis, præter id quod acceperunt, nunquam licuit, nusquam licet, nunquam licebit*: et anathematizare eos qui adnunciant aliquid, præterquam quod semel acceptum est, *nunquam non oportuit, nusquam non oportet, nunquam non oportebit*. Quæ cum ita sint, estne aliquis vel tantæ audaciæ, qui præter id, quod apud Ecclesiam adnunciatum est, adnunciet: vel tantæ le-

vitatis, qui præter id, quod ab Ecclesia accepit, accipiat? Clamat; et repetendo clamat, et omnibus, et semper, et ubique per literas suas clamat ille, ille vas electionis, ille magister gentium, ille Apostolorum tuba, ille terrarum præco, ille cœlorum conscius, ut si quis novum dogma adnunciaverit, anathematizetur. Et contra reclamant ranæ quædam, et cyniphes, et muscæ morituræ, quales sunt Pelagiani, et hoc Catholicis: *Nobis* inquiunt, *auctoribus, nobis principibus, nobis expositoribus damnate quæ tenebatis, tenete quæ damnabatis*, rejicite antiquam fidem, paterna instituta, Majorum deposita, et recipite, Quænam illa tandem? Horreo dicere: sunt enim tam superba, ut mihi non modo adfirmari, sed ne refelli quidem sine aliquo piaculo posse videantur.

CAP. X.

MOYSIS TESTIMONIUM CONTRA PROPHETAM
DEOS NOVOS PRÆDICANTEM.

SED dicet aliquis. *Cur ergo persæpe divinitus sinuntur excellentes quædam personæ in Ecclesia constitutæ res novas Catholicis adnunciare?* Recta interrogatio, et digna quæ diligentius atque uberius pertractetur: cui tamen non ingenio proprio, sed divinæ legis auctoritate, Ecclesiastici magisterii documento satisfaciendum est. Audiamus ergo sanctum *Moysen*; et ipse nos doceat, cur docti viri, et qui propter scientiæ gratiam ab Apostolo etiam *Prophetæ* nuncupantur, proferre interdum permittantur nova dogmata, quæ vetus Testamentum allegorico sermone *Deos alienos* appellare consuevit; eo quod scilicet ita ab hæreticis ipsorum opiniones, sicut a gen-

tilibus dii sui observentur. Scribit ergo in *Deuteronomio* beatus Moyses^a: *Si surrexerit, inquit, in medio tui propheta, aut qui somnium se vidisse dicat, id est, magister in Ecclesia constitutus, quem discipuli vel auditores sui ex aliqua revelatione docere arbitrentur. Quid deinde? Et prædixerit, inquit, signum atque portentum, et evenerit quod locutus est. Magnus profecto, nescio quis, significatur magister, et tantæ scientiæ, qui sectatoribus propriis non solum quæ humana sunt nosse, verum etiam quæ supra hominem sunt prænoscere posse videatur, quales fere discipuli sui jactitant fuisse Valentinum, Donatum, Photinum, Apollinarem, cæterosque ejusmodi. Quid postea? Et dixerit, inquit, tibi, eamus et sequamur Deos alienos, quos ignoras, et serviamus eis. Qui sunt dii alieni, nisi errores extranei, quos ig-*

^a Deut. xiii. 1, et seq.

norabas, id est novi et inauditi? Et serviamus eis, id est, credamus eis, sequamur eos. Quid ad extremum? *Non audies*, inquit, *verba Prophetæ illius, aut somniatoris*. Et, quare, oro te, a Deo non prohibetur doceri, quod a Deo prohibetur audiri? *Quia*, inquit, *tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat utrum diligatis eum an non, in toto corde, et in tota anima vestra*. Luce clarius aperta causa est, cur interdum divina providentia quosdam Ecclesiarum magistros nova quædam dogmata prædicare patiatur: *Ut tentet vos*, inquit, *Dominus Deus vester*. Et profecto magna tentatio est, cum ille quem tu prophetam, quem Prophetarum discipulum, quem doctorem et adsertorem veritatis putes, quem summa veneratione et amore complexus sis, is subito latenter noxios subinducat errores, quos nec cito deprehendere valeas, dum antiqui magisterii

duceris præjudicio; nec facile damnare
fas ducas, dum magistri veteris præpediris
affectu.

CAP. XI.

EXEMPLA HÆRESEOS PRÆCIPUA.

Hic forsitan efflagitet aliquis, ut ea quæ sancti Moysi verbis adserta sunt, ecclesiasticis aliquibus demonstrantur exemplis. Æqua expostulatio, nec diu differenda. Nam ut a proximis et manifestis incipiam, qualem fuisse nuper tentationem putamus, cum infelix ille *Nestorius*, subito ex ove conversus in lupum, gregem Christi lacerare cœpisset; cum eum hi ipsi qui rodebantur, ex magna adhuc parte, ovem crederent, ideoque morsibus ejus magis paterent? Nam quis eum facile errare arbitraretur, quem tanto imperii judicio electum, tanto sacerdotum studio prosecutum viderent, qui cum magno sanctorum amore, summo populi favore celebraretur,

quotidie palam divina tractabat eloquia, et noxios quosque Judæorum et gentilium confutabat errores? Quo tandem iste modo non cuivis fidem faceret, se vera docere, recta prædicare, recta sentire, qui ut uni hæresi suæ aditum patefaceret, cunctarum hæreseôn blasphemias insectabatur? Sed hoc erat illud quod Moyses ait. *Tentat vos Dominus Deus vester, si diligatis eum, an non.* Et ut Nestorium prætereamus, in quo plus semper admirationis, quam utilitatis, plus famæ, quam experientiæ fuit; quem opinione vulgi aliquamdiu magnum humana magis fecerat gratia, quam divina: eos potius commemoramus, qui multis profectibus, multaque industria præditi, non parvæ tentationi Catholicis hominibus extiterunt; velut apud Pannonias majorum memoria *Photinus* Ecclesiam *Sirmitanam* tentasse memoratur. Ubi cum magno omnium favore in

sacerdotium fuisset ascitus, et aliquandiu tanquam Catholicus administraret; subito, sicut malus ille propheta aut somniator, quem Moyses significat, creditam sibi plebem Dei persuadere cœpit, ut sequeretur Deos alienos, id est, errores extraneos, quos antea nesciebat. Sed hoc usitatum: illud vero perniciosum, quod ad tantum nefas non mediocribus adminiculis utebatur. Nam erat et ingenii viribus valens, et doctrinæ opibus excellens, et eloquio præpotens; quippe qui utroque sermone copiose et graviter disputaret et scriberet; quod monumentis librorum suorum manifestatur, quos idem partim Græco, partim Latino sermone composuit. Sed bene, quod commissæ ipsi oves Christi, multum pro Catholica fide vigilantes, et cautæ, cito ad præmonentis Moysi eloquia respexerunt, et prophetæ atque pastoris sui licet admirarentur eloquentiam, tentatio-

nem tamen non ignorarunt. Nam quem antea quasi arietem gregis sequebantur, eundem deinceps veluti lupum fugere cœperunt. Neque solum Photini, sed etiam *Apollinaris* exemplo istius Ecclesiasticæ tentationis periculum discimus, et simul ad observandæ diligentius fidei custodiam commonemur. Etenim ipse auditoribus suos magnos æstus, et magnas generavit angustias; quippe cum eos huc Ecclesiæ traheret auctoritas, huc magistri retraheret consuetudo: cumque inter utraque nutabundi et fluctuantes, quid potius sibi eligendum foret, non expedirent. Sed forsitan ejusmodi ille vir erat, qui dignus esset facile contemni. Ino vero tantus ac talis, cui nimium cito in plurimis crederetur. Nam quid illo præstantius acumine, exercitatione, doctrina? quam multas ille hæreses multis voluminibus oppresserit; quot inimicos fidei confutaverit

errores, indicio est opus illud triginta non minus librorum, nobilissimum ac maximum, quo insanas Porphyrii calumnias magna probationum mole confudit. Longum est universa ipsius opera commemorare, quibus profecto summis ædificatoribus Ecclesiæ par esse potuisset, nisi prophana illa hæreticæ curiositatis libidine novum nescio quid invenisset, quo et cunctos labores suos velut cujusdam lepræ admixtione foedaret, et committeret ut doctrina ejus non tam ædificatio, quam tentatio potius ecclesiastica diceretur.

CAP. XII.

PHOTINI, APOLLINARIS, ET NESTORII ERRORES.

Hic a me forsitan deprecatur, ut horum, quos supra commemoravi, exponam hæreses; Nestorii scilicet, Apollinaris, et Photini. Hoc quidem ad rem, de qua nunc agimus, non attinet; propositum etenim nobis est, non singulorum errores persequi, sed paucorum exempla proferre, quibus evidenter ac perspicue demonstretur illud, quod Moyses ait: Quia scilicet, si quando ecclesiasticus aliquis magister, et ipse interpretandis prophetarum mysteriis propheta, novi quiddam in Ecclesiam Dei tentet inducere, ad tentationem id nostram fieri providentia divina patiatur.

Utile igitur fuerit, in excursu, quid supra memorati hæretici sentiant, breviter

exponere, id est, Photinus, Apollinaris, Nestorius. *Photini ergo secta hæc est.* Dicit Deum singulum esse et solitarium, et more Judaico confitendum. Trinitatis plenitudinem negat; neque ullam Dei Verbi, aut ullam Spiritus sancti putat esse personam; Christum vero hominem tantummodo solitarium adserit, cui principium adscribit ex Maria; et hoc omnimodis dogmatizat, solam nos personam Dei Patris, et solum Christum hominem colere debere. Hæc ergo Photinus. *Apollinaris* vero in unitate quidem Trinitatis quasi consentire se jactitat, et hoc ipsum^x plena fidei sanitate: sed in Domini incarnatione aperta professione blasphematur. Dicit enim *in ipsa Salvatoris nostri carne, aut animam humanam penitus non fuisse, aut certe talem fuisse, cui mens et ratio non esset.* Sed et ipsam Domini carnem, non de sanctæ

^x "non plena" Ed. Baluz.

virginis Mariæ carne susceptam, sed de coelo in virginem descendisse dicebat; eamque nutabundus semper et dubius, modo coæternam Deo Verbo, modo de Verbi divinitate factam prædicabat. Nolebat enim in Christo esse duas substantias, unam divinam, alteram humanam; unam ex Patre, alteram ex matre: sed ipsam Verbi naturam putabat esse discissam; quasi aliud ejus permaneret in Deo, aliud vero versum fuisset in carnem: ut cum veritas dicat ex duabus substantiis unum esse Christum, ille contrarius veritati, ex una Christi divinitate duas asserat factas esse substantias. Hæc itaque Apollinaris. *Nestorius* autem, contrario Apollinari morbo, dum se duas in Christo substantias distinguere simulat, duas introducit repente personas; et inaudito scelere duos vult esse filios Dei, *duos Christos*; unum Deum, alterum hominem; unum qui ex

Patre, alterum qui sit generatus ex matre. Atque ideo asserit sanctam Mariam *non Theotocon*, sed *Christotocon*, esse dicendam: quia scilicet ex ea non ille Christus qui Deus, sed ille qui erat homo, natus sit. Quod si quis eum putat in literis suis unum Christum dicere, et unam Christi prædicare personam, non temere credat. Aut enim istud fallendi arte machinatus est, ut per bona facilius suaderet et mala: sicut ait Apostolus, *Per bonum mihi operatus est mortem*⁷: Aut ergo, ut diximus, fraudulentiae causa quibusdam in locis scriptorum suorum unum CHRISTUM, et unam Christi personam credere se jactitat; aut certe post partum jam virginis ita in unum Christum duas perhibet convenisse personas, ut tamen conceptus seu partus virginei tempore, et aliquanto postea, duos Christos fuisse contendat; ut cum scilicet Christus homo

⁷ Rom. vii.

communis primum et solitarius natus sit, et nec dum Dei Verbo personæ unitate sociatus, postea in eum adsummentis Verbi persona descenderit, et licet nunc in Dei gloria maneat adsumptus, aliquandiu tamen nihil inter illum et cæteros homines interfuisse videatur.

CAP. XIII.

FIDES CATHOLICA DE SS. TRINITATE, ET DE
VERBI INCARNATIONE.

HÆC ergo Nestorius, Apollinaris, Photinus adversus Catholicam fidem rabidi canes latrant: *Photinus, Trinitatem non confitendo; Apollinaris convertibilem Verbi dicendo naturam, et duas in Christo substantias non confitendo;* et aut totam Christi animam, aut certe mentem atque rationem in anima denegando, et asserendo pro sensu mentis fuisse Dei Verbum: *Nestorius duos Christos aut semper esse, aut aliquandiu fuisse adseverando.* Ecclesia vero Catholica, et de Deo, et de Salvatore nostro recta sentiens, nec in Trinitatis mysterium, nec in Christi incarnationem blasphemat. Nam et unam divinitatem in Trinitatis plenitudine, et Trinitatis æqualitatem in una

atque eadem majestate veneratur; et unum Christum Jesum, non duos, eundemque Deum pariter atque hominem confitetur. Unam quidem in eo personam, sed duas substantias; duas substantias, sed unam credit esse personam: duas substantias, quia mutabile non est Verbum Dei, ut ipsum verteretur in carnem: unam personam, ne duos profitendo filios, *quaternitatem* videatur colere, non Trinitatem.

Sed operæ pretium est ut idipsum etiam atque etiam distinctius et expressius enucleemus. In Deo una substantia, sed tres personæ: In Christo duæ substantiæ, sed una persona: In Trinitate *alius atque alius*, non *aliud atque aliud*: in Salvatore aliud atque aliud, non alius atque alius. Quomodo in Trinitate alius atque alius, non aliud atque aliud? Quia scilicet alia est persona Patris, alia Filii, alia Spiritus Sancti; sed tamen Patris, et Filii, et

Spiritus Sancti non alia et alia, sed una eademque natura. Quomodo in Salvatore aliud atque aliud, non alius atque alius? Quia videlicet altera substantia divinitatis, altera humanitatis: sed tamen Deitas et humanitas non alter et alter, sed unus idemque Christus, unus idemque Filius Dei, et unius ejusdemque Christi et filii Dei una eademque persona: sicut in homine aliud caro, et aliud anima; sed unus idemque homo, anima et caro. In *Petro* et *Paulo* aliud anima, aliud caro; nec tamen duo Petri caro et anima, aut alter Paulus anima, et alter caro; sed unus idemque Petrus, unus idemque Paulus, ex duplici diversaque subsistens animi corporisque natura. Ita igitur in uno eodemque Christo duæ substantiæ sunt; sed una divina, altera humana: una ex patre Deo, altera ex matre virgine: una coæterna et æqualis Patri, altera ex

tempore et minor Patre : una consubstantialis Patri, altera consubstantialis matri, unus tamen idemque Christus in utraque substantia. Non ergo alter Christus Deus, alter homo : non alter increatus, alter creatus : non alter impassibilis, alter passibilis : non alter æqualis Patri, alter minor Patre : non alter ex Patre, alter ex matre ; sed unus idemque Christus Deus et homo : idem non creatus, et creatus ; idem incommutabilis et impassibilis, idem commutatus et passus : idem Patri et æqualis, et minor : idem ex Patre ante secula genitus, idem in seculo ex matre generatus : perfectus Deus, perfectus homo : in Deo summa divinitas, in homine plena humanitas : Plena, inquam, humanitas, quippe quæ animam simul habeat et carnem ; sed carnem veram, nostram, maternam ; animam vero intellectu præditam, mente ac ratione pollentem. Est ergo in Christo

Verbum, anima, caro: sed hoc totum unus est Christus, unus filius Dei, et unus Salvator ac redemptor noster. Unus autem, non corruptibili nescio qua divinitatis et humanitatis confusione, sed integra et singulari quadam unitate personæ. Neque enim illa conjunctio alterum in alterum convertit atque mutavit (qui est error proprius *Arrianorum*) sed ita in unum potius utrumque compegit, ut manente semper in Christo singularitate unius ejusdemque personæ, in æternum quoque permaneat proprietas uniuscujusque naturæ; quo scilicet nec unquam Deus corpus esse incipiat, nec aliquando corpus, corpus esse desistat. Quod etiam humanæ conditionis demonstratur exemplo. Neque enim in præsentī tantum, sed in futuro quoque, unusquisque hominum constabit ex corpore et anima; nec tamen unquam aut corpus in animam, aut anima vertetur in

corpus; sed unoquoque hominum sine fine victuro, in unoquoque hominum sine fine necessario utriusque substantiæ differentia permanebit. Ita in Christo quoque utriusque substantiæ sua cuique in æternum proprietas, salva tamen personæ unitate retinenda est.

CAP. XIV.

CHRISTI NON FICTA SED VERA EST PERSONA.

SED cum personam sæpius nominamus, et dicimus, quod Deus per personam homo factus sit, vehementer verendum est, ne hoc dicere videamur, quod Deus Verbum sola imitatione actionis, quæ sunt nostra susceperit, et quidquid illud est conversationis humanæ, quasi adumbratus, non quasi verus homo fecerit: sicut in theatris fieri solet, ubi unus plures effingit repente personas, quarum ipse nulla est. Quotiescunque etenim aliqua suscipitur imitatio actionis alienæ, ita aliorum officia aut opera patrantur, ut tamen hi qui agunt, non sint ipsi, quos agunt. Neque enim, ut verbi gratia secularium et Manichæorum utamur exemplis, cum *actor tragicus*

Sacerdotem effingit, aut regem, sacerdos aut rex est: nam desinente actu, simul et ea quam susceperat persona desistit. Absit hoc a nobis nefarium scelestumque ludibrium. Manichæorum sit ista dementia, qui phantasie prædicatores aiunt, Filium Dei Deum, personam hominis non substantive extitisse, sed actu putativo quodam, et conversatione simulasse. Catholica vero fides ita Verbum Dei hominem factum esse dicit, ut quæ nostra sunt, non fallaciter et adumbrate, sed vere expresseque susciperet; et quæ erant humana, non quasi aliena imitaretur, sed potius ut sua gereret: et prorsus quod agebat, hoc etiam esset, quod agebat, is esset. Sicut ipsi nos quoque in eo quod loquimur, sapimus, vivimus, subsistimus, non imitamur homines, sed sumus. Neque enim *Petrus* et *Joannes*, ut eos potissimum nomen, imitando erant homines, sed sub-

sistendo. Neque item *Paulus* simulabat Apostolum, aut fingeat Paulum, sed erat Apostolus, et subsistebat Paulus: Ita etiam Deus Verbum, adsumendo et habendo carnem, loquendo, faciendo, patiundo per carnem, sine ulla tamen suæ corruptione naturæ, hoc omnino præstare dignatus est, ut hominem perfectum non imitaretur aut fingeret, sed exhiberet; ut homo verus non videretur aut putaretur, sed esset atque subsisteret. Igitur sicut anima connexa carni, nec in carnem tamen versa, non imitatur hominem, sed est homo; et homo non per simulationem, sed per substantiam: ita etiam Verbum Deus, absque ulla sui conversione, uniendo se homini, non confundendo, non imitando factus est homo, sed subsistendo. Abjiciatur ergo tota penitus personæ illius intelligentia, quæ fingendo imitatione suscipitur; ubi semper aliud est, et aliud

simulatur; ubi ille qui agit, nunquam is est, quem agit. Absit etenim, ut hoc fallaci modo Deus Verbum hominis personam suscepisse credatur, sed ita potius, ut incommutabili sua manente substantia, et in se perfecti hominis suscipiendo naturam, ipse caro, ipse homo, ipse persona hominis existeret; non simulatoria, sed vera; non imitativa, sed substantiva; non denique quæ cum actione desisteret, sed quæ prorsus in substantia permaneret.

CAP. XV.

CHRISTUS IN IPSA CONCEPTIONE DEUS ET HOMO.

HÆC igitur in Christo personæ unitas nequaquam post virginis partum, sed in ipso virginis utero compacta atque perfecta est.

Vehementer enim præcavere debemus ut Christum non modo unum, sed etiam semper unum confiteamur: quia intoleranda blasphemia est, ut etiamsi nunc eum unum esse concedas, aliquando tamen non unum, sed duos fuisse contendas; *unum* scilicet *post tempus baptismatis*, *duos vero sub tempore nativitatis*. Quod immensum sacrilegium non aliter profecto vitare poterimus, nisi unitum hominem Deo in unitate personæ, non ab ascensu, vel resurrectione, vel baptismo, sed jam in matre,

jam in utero, jam denique in ipsa virginali conceptione fateamur: propter quam personæ unitatem indifferenter ei atque promiscue, et quæ Dei sunt propria, tribuuntur homini, et quæ carnis propria, ascribuntur Deo. Inde est enim quod divinitus scriptum est, et *Filium hominis descendisse de cælo*^a, et *Dominum majestatis crucifixum in terra*^b, inde etiam est, ut carne Domini facta, carne Domini creata, ipsum Verbum Dei factum, ipsa Sapientia Dei impleta scientia creata dicatur: sicut in præscientia manus ipsius^c, et pedes fossi esse referuntur. Per hanc, inquam, personæ unitatem illud quoque similis mysterii ratione profectum est, ut carne Verbi ex integra matre nascente, ipse Deus Verbum natus ex virgine catholicissime credatur, impiissime denegetur. Quæ cum ita sint, absit ut quisquam sanctam Mariam divinæ

^a Joan. iii. 13. ^b 1 Cor. ii. 8. ^c Psal. xxii. 17.

gratiæ privilegiis et speciali gloria fraudare conetur. Est enim singulari quodam Domini ac Dei nostri, filii autem sui munere, verissime ac beatissime *Theotocos* confitenda. Sed non eodem modo *Theotocos*, quo impia quædam hæresis suspicatur, quæ adserit eam Dei matrem sola appellatione dicendam, quod eum scilicet pepererit hominem, qui postea factus est Deus; sicut scimus presbyteri matrem, aut episcopi matrem, non jam presbyterum aut episcopum pariendo, sed eum generando hominem, qui postea presbyter vel episcopus factus est. Non ita, inquam, sancta Maria *Theotocos*; sed ideo potius, quoniam, ut supra dictum est, jam in ejus sacramento utero sacrosanctum illud mysterium perpetratum est, quod propter singularem quandam atque unicam personæ unitatem sicut Verbum in carne caro, ita homo in Deo Deus est.

CAP. XVI.

ECOLESIÆ CATHOLICÆ DOCTRINA, CONTRA
ERRORES SUPRA MEMORATOS.

SED jam ea, quæ supra de memoratis hæresibus, vel de Catholica fide breviter dicta sunt, renovandæ causa memoriæ brevius strictiusque repetamus: quo scilicet et intelligantur iterata plenius, et firmitus inculcata teneantur. Anathema igitur *Photino*, non recipienti plenitudinem Trinitatis, et Christum hominem tantummodo solitarium prædicanti. Anathema *Apollinari* adserenti in Christo conversæ divinitatis corruptionem, et auferenti perfectæ humanitatis proprietatem. Anathema *Nestorio*, neganti ex virgine Deum natum, adserenti duos Christos, et explosa Trinitatis fide, qua-

ternitatem nobis introducenti. *Beata vero Catholica Ecclesia*, quæ unum Deum in Trinitatis plenitudine, et item Trinitatis æqualitatem in una divinitate veneratur: ut neque singularitas substantiæ personarum confundat proprietatem, neque item Trinitatis distinctio unitatem separet Deitatis. *Beata*, inquam, *Ecclesia*, quæ in Christo duas veras perfectasque substantias, sed unam Christi credit esse personam; ut neque naturarum distinctio unitatem personæ dividat, neque item personæ unitas differentiam confundat substantiarum: *Beata*, inquam, *Ecclesia*, quæ ut unum semper Christum et esse, et fuisse fateatur, unitum hominem Deo non post partum, sed jam in ipso matris utero confitetur. *Beata*, inquam, *Ecclesia* quæ Deum factum hominem, non conversione naturæ, sed personæ ratione intelligit. *Personæ* autem non simulatoriæ, et trans-

euntis, sed substantivæ ac permanentis. *Beata*, inquam, *Ecclesia*, quæ hanc personæ unitatem tantam vim habere prædicat, ut propter eam miro ineffabilique mysterio et divina homini, et Deo adscribat humana. Nam propter eam et hominem de cœlo secundum Deum descendisse non abnegat, et Deum secundum hominem credit in terra factum, passum, et crucifixum. Propter eam denique et hominem Dei filium, et Deum filium virginis confitetur. *Beata* igitur ac veneranda, benedicta, et sacrosancta, et omnino supernæ illi angelorum laudationi comparanda confessio, quæ unum Dominum Deum trina sanctificatione glorificat. Idcirco enim vel maxime unitatem Christi prædicat, ne mysterium Trinitatis excedat. Hæc in excursu dicta sint, alias, si Deo placuerit, uberius tractanda et explicanda. Nunc ad propositum redeamus.

CAP. XVII.

ORIGENIS EXEMPLUM.

DICEBAMUS ergo in superioribus, quod in Ecclesia Dei *tentatio esset populi, error magistri; et tanto major tentatio, quanto ipse esset doctior, qui erraret.* Quod primum scripturæ auctoritate, deinde Ecclesiasticis docebamus exemplis; eorum scilicet commemoratione, qui cum aliquandiu sanæ fidei forent habiti, ad extremum tamen, aut in alienam decidissent sectam, aut ipsi suam hæresim condidissent. Magna profecto res, et ad discendum utilis, et ad recolendum necessaria; quam etiam atque etiam exemplorum molibus illustrare atque inculcare debemus, ut omnes vere Catholici noverint, *se cum Ecclesia doctores recipere, non cum doctoribus fidem*

Ecclesiæ deserere debere. Sed ego ita arbitror, quod cum multos in hoc tentandi genere proferre valeamus, nemo pæne sit, qui *Origenis* tentationi valeat comparari, in quo plura adeo præclara, adeo singularia, adeo mira exstiterunt, ut inter initia habendam cunctis adsertionibus ejus fidem, quivis facile judicaret. Nam si *vita* facit auctoritatem, magna illi industria, magna pudicitia, patientia, tolerantia; si *genus* vel *eruditio*, quid eo nobilius, qui primum in ea domo natus est, quæ est illustrata martyrio, deinde pro Christo non solum patre, sed omni quoque facultate privatus, tantum inter sanctæ paupertatis profecit angustias, ut pro nomine dominicæ confessionis sæpius, ut ferunt, affligeretur? Neque vero hæc in illo sola erant, quæ cuncta postea tentationi forent; sed tanta etiam *vis ingenii*, tam profundi, tam acris, tam elegantis, ut

omnes pæne multum longeque super-
arit; tanta doctrinæ, ac totius erudi-
tionis magnificentia, ut pauca forent di-
vinæ, pene fortasse nulla humanæ philo-
sophiæ, quæ non penitus adsequeretur.
Cujus scientiæ cum *Græca* concederent
Hebræa quoque elaborata sunt. *Eloquen-*
tiam vero quid memorem? cujus fuit tam
amœna, tam lactea, tam dulcis oratio, ut
mihi ex ore ipsius non tam verba, quam
mella quædam fluxisse videantur. Quæ
non ille persuasu difficilia disputandi
viribus elimpidavit? quæ factu ardua non
ut facillima viderentur effecit? Sed for-
sitán argumentorum tantummodo nexibus
adsertiones suas texuit. Imo plane *nemo*
unquam Magistrorum fuit, qui pluribus
divinæ legis uteretur exemplis. Sed credo
pauca conscripsit. Nemo mortalium plura;
ut mihi sua omnia non solum non perlegi,
sed ne inveniri quidem posse videantur.

Cui ne quidquam ad scientiæ instrumenta deesset, etiam plenitudo exabundavit ætatis. Sed forsitan discipulis parum felix. Quis unquam felicior? Nempe innumeri ex sinu suo doctores, innumeri sacerdotes, confessores, et martyres exstiterunt. Jam vero quantá apud omnes illius admiratio, quanta gloria, quanta gratia fuerit, quis exequi valeat? Quis non ad eum paulo religiosior ex ultimis mundi partibus advolavit? Quis Christianorum non pæne ut Prophetam, quis Philosophorum non ut magistrum veneratus est? Quam autem non solum privatæ conditioni, sed ipsi quoque fuerit reverendus Imperio, declarant historiæ, quæ eum a matre Alexandri Imperatoris accitum ferunt, cœlestis utique sapientiæ merito, cujus et ille gratia, et amore illa flagrabat. Sed et ejusdem epistolæ testimonium perhibent, quas ad Philippum

Imperatorem, qui primus Romanorum principum Christianus fuit, Christiani magisterii auctoritate conscripsit. De cujus incredibili quadam scientia, si quis referentibus nobis Christianum non accipit testimonium, saltem testificantibus Philosophis gentilem recipiat confessionem. Ait namque impius ille *Porphyrus*, exitum se fama ipsius Alexandriam puerum fere perrexisse, ibique eum vidisse jam senem, sed plane talem tantumque, qui arcem totius scientiæ condidisset. Dies me citius defecerit, quam ea quæ in illo viro præclara exstiterunt, vel ex minima saltem parte perstringam; quæ tamen omnia non solum ad religionis gloriam, sed etiam ad tentationis magnitudinem pertinebant. Quotus enim quisque tanti ingenii, tantæ doctrinæ, tantæ gratiæ virum aut facile deponeret, ac non potius illa uteretur sententia, *se cum Origene*

errare malle, quam cum aliis vera sentire?
Et quid plura? Eo res decidit, ut tantæ personæ, tanti doctoris, tanti prophetæ, non humana aliqua, sed, ut exitus docuit, nimium periculosa tentatio plurimos a fidei integritate deduceret. Quamobrem hic idem *Origenes*, tantus ac talis, dum gratia Dei insolentius abutitur, dum ingenio suo nimium indulget, sibi que satis credit, cum parvi pendit antiquam Christianæ religionis simplicitatem, dum se plus cunctis sapere præsumit, dum Ecclesiasticas traditiones et veterum magisteria contemnens, quædam scripturarum capitula novo more interpretatur, meruit ut de se quoque Ecclesiæ Dei diceretur: *Si surrexerit in medio tui propheta*. Et paulo post: *Non audies*, inquit, *verba prophetæ illius*. Et item: *quia tentat vos*, inquit, *Dominus Deus vester, utrum diligatis eum, an non*. Vere non

solum tentatio sed etiam magna tentatio, deditam sibi atque in se pendentem Ecclesiam admiratione ingenii, scientiæ, eloquentiæ, conversationis, et gratiæ, nihil de se suspicantem, nihil verentem, subito a veteri religione in novam prophanitatem sensim paulatimque traducere. Sed dicet aliquis, *corruptos esse Origenis libros*: Non resisto, quin potius et malo; nam id a quibusdam et traditum, et scriptum est, non Catholicis tantum, sed etiam hæreticis. Sed illud est quod nunc debemus advertere, *etsi non ipsum, libros tamen sub nomine suo editos, magnæ esse tentationi*: qui multis blasphemiarum vulneribus scatentes, non ut alieni, sed quasi sui et leguntur et amantur; ut etsi in errore concipiendo Origenis non fuit sensus, ad errorem tamen persuadendum Origenis auctoritas valere videatur.

CAP. XVIII.

TERTULLIANI, AUCTORIS GRAVISSIMI, DEFECTIO.

SED et *Tertulliani* quoque eadem ratio est; nam sicut ille apud Græcos, ita hic apud Latinos nostrorum omnium facile princeps judicandus est. Quid enim hoc viro doctius? Quid in divinis atque humanis rebus exercitatus? Nempe omnem philosophiam et cunctas Philosophorum sectas, auctores, adsertoresque sectarum, omnesque eorum disciplinas, omnem historiarum ac studiorum varietatem mira quadam mentis capacitate complexus est. Ingenio vero nonne tam gravi ac vehementi excelluit, ut nihil sibi pæne ad expugnandum proposuerit, quod non aut acumine irruperit, aut pondere eliserit? Jam porro orationis suæ laudes

quis exequi valeat? Quæ tanta nescio qua rationum necessitate conserta est, ut ad consensum sui, quos suadere non potuerit, impellat: *cujus quot pæne verba, tot sententiæ, sunt; quot sensus, tot victoriæ.* Sciunt hoc Marciones, Apelles, Praxeæ, Hermogenes, Judæi, Gentiles, Gnostici, cæterique; quorum ille blasphemias multis ac magnis voluminum suorum molibus, velit quibusdam fulminibus evertit. Et tamen hic quoque post hæc omnia, hic, inquam, Tertullianus, Catholici dogmatis, i. e. universalis ac vetustæ fidei parum tenax, ac disertior multo, quam fidelior, mutata deinceps sententia fecit ad extremum, quod de eo beatus confessor *Hilarius* quodam loco scribit; *sequenti, inquit, errore detraxit scriptis probabilibus auctoritatem.* Et fuit ipse quoque in Ecclesia magna tentatio. Sed de hoc nolo plura dicere. Hoc tantum commemorabo, quod

contra Moysi præceptum, exsurgentes in Ecclesia novellas *Montani* furias, et insana illa insanarum mulierum novitii dogmatis somnia, veras prophetias adseverando, meruit, ut de se quoque et scripturis suis diceretur: *Si surrexerit in medio tui propheta. Et mox. Non audies verba prophetæ illius. Quare? Quia, inquit, tentat vos Dominus Deus vester, utrum diligatis eum, an non.*

CAP. XIX.

TENTATIO ECCLESIE ERROR MAGISTRI.

HIS igitur tot ac tantis, cæterisque ejusmodi Ecclesiasticorum exemplorum molibus evidenter advertere, et secundum Deuteronomii leges luce clarius intelligere debemus, quod si quando aliquis Ecclesiasticus Magister a fide aberraverit, ad tentationem id nostram fieri providentia divina patiatur: utrum diligamus DEUM an non, in toto corde, et in tota anima nostra.

CAP. XX.

MISERA EORUM CONDITIO QUI A FIDE ANTIQUA
DESCISCUNT.

QUÆ cum ita sint, ille est verus et germanus Catholicus, qui veritatem Dei, qui Ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui divinæ religioni, qui Catholicæ fidei nihil præponit; non hominis cujuspiam auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non philosophiam; sed hæc cuncta despiciens, et in fide fixus et stabilis permanens, quicquid universaliter antiquitus Ecclesiam Catholicam tenuisse cognoverit, id solum sibi tenendum credendumque decernit; quicquid vero ab aliquo deinceps uno, præter omnes, vel contra omnes Sanctos novum et inauditum subinduci senserit, id non ad religionem, sed ad tentationem potius in-

telligat pertinere, tum præcipue beati Apostoli Pauli eruditus eloquiis: hoc est enim quod in *prima ad Corinth.* scribit: *Oportet, inquit, hæreses esse, ut probati manifesti fiant in vobis.* Ac si diceret: ob hoc hæreseôn non statim divinitus eradican- tur auctores, ut probati manifesti fiant: id est, ut unusquisque quam tenax et fidelis, et fixus Catholicæ fidei sit amator, appareat. Et revera *cum quæque novitas ebullit, statim cernitur frumentorum gravitas, et levitas palearum:* tunc sine magno molimine excutitur ab area, quod nullo pondere intra aream tenebatur. Namque alii illico prorsus avolant; alii vero tantummodo excussi, si perire metuunt, et redire erubescunt, *saucii, semineces, semivivi; quippe qui tantam veneni hauserint quantitatem, quæ nec occidat, nec digeratur; nec mori cogat, nec vivere sinat.* Heu miseranda conditio, quantis illi cura-

rum æstibus, quantis turbinibus exagitantur? Nunc etenim qua ventus impulerit, incitato errore rapiuntur, nunc in semetipsos reversi, tanquam contrarii fluctus, reliduntur; nunc temeraria præsumptione et ea, quæ incerta videntur, approbant; nunc irrationabili metu etiam quæ certa sunt expavescunt; incerti quæ eant, quæ redeant: quid appetant, quid fugiant, quid teneant, quid dimittant. Quæ quidem dubii et male penduli cordis afflictio, divinæ erga se miserationis est medicina, si sapiant. Idcirco etenim extra tutissimum Catholicæ fidei portum diversis cogitationum quatiuntur, verberantur, ac pene necantur procellis, ut excussa in altum elatæ mentis vela dependant, quæ male novitatum ventis expandant, seseque intra fidissimam stationem placidæ ac bonæ matris reducant et teneant, atque amaros illos turbulentosque

errorum fluctus primitus revomant, ut possint deinceps vivæ et salientis aquæ fluentia potare. Dediscant bene, quod didicerunt non bene: et ex toto Ecclesiæ dogmate quod intellectu capi potest, capiant; quod non potest, credant.

CAP. XXI.

NIHIL ESSE NOVANDUM DOCET S. PAULUS AD
TIMOTHEUM.

QUÆ cum ita sint, iterum atque iterum eadem mecum revolvens et reputans, mirari satis nequeo tantam quorundam hominum vesaniam, tantam excæcatæ mentis impietatem, tantam postremo errandi libidinem, ut contenti non sint tradita semel et accepta antiquitus credendi regula, sed nova ac nova in diem quærant, semperque aliquid gestiant religioni addere, mutare, detrahare; quasi non cœleste dogma sit, quod semel revelatum esse sufficiat, sed terrena institutio, quæ aliter perfici, nisi assidua emendatione, imo potius reprehensione non possit; cum divina clament oracula: *Ne transferas terminos quos posu-*

erunt patres tui^x; Et: *super judicantem ne judices*^y; Et: *Scindentem sepem, mordebit eum serpens*^z. Et illud Apostolicum, quo omnes omnium hæreseôn sceleratæ novitates, velut quodam spirituali gladio sæpe truncatæ semperque truncandæ sunt: *O Timothee, depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt*^a. Et post hæc inveniuntur aliqui tanta inveteratæ frontis durtia, tanta impudentiæ incude, tanto adamante peritiniaciæ, qui tantis eloquiorum cœlestium molibus non succumbant, tantis ponderibus non fatiscant, tantis malleis non conquassentur, tantis postremo fulminibus non conterantur? *Derita*, inquit, *prophanas vocum novitates*: Non dixit anti-

^x Prov. xxii. 28. ^y Ecclus. viii. 14. ^z Eccles. x. 8.

^a 1 Tim. vi. 20.

quitates, non dixit vetustates, imo plane quid e contrario sequeretur, ostendit. Nam si vitanda est *novitas*, tenenda est *antiquitas*: et si prophana est *novitas*; sacrata est *vetustas*: *Et oppositiones*, inquit, *falsi nominis scientiæ*. Vere falsum nomen apud doctrinas hæreticorum, ut ignorantia scientiæ, et caligo serenitatis, et tenebræ luminis appellatione fucuntur. *Quam quidam*, inquit, *promittentes, circa fidem exciderunt*. Quid promittentes exciderunt, nisi novam nescio quam, ignoratamque doctrinam? Audias etenim quosdam ipsorum dicere: *venite, o insipientes, et miseri, qui vulgo Catholici vocitamini, et discite fidem veram, quam præter nos nullus intelligit, quæ multis ante seculis latuit, nuper vero revelata et ostensa est: sed discite furtim atque secretim, delectabit enim vos*. Et item: *cum didiceritis, latenter docete; ne mundus*

audiat, nec Ecclesia sciat: paucis namque concessum est tanti magisterii capere secretum. Nonne hæc verba sunt illius meretricis, quæ apud Salomonis Proverbia vocat ad se prætereuntes viam, qui dirigunt iter suum? Qui est, inquit, vestrum insipientissimus, divertat ad me. Inopes autem sensu exhortatur, dicens: Panes occultos libenter attingite, et aquam dulcem furtim bibite. Quid deinde? At ille inquit, nescit quoniam terrigenæ apud eam pereant^b. Qui sunt isti terrigenæ? Exponat Apostolus, Qui circa fidem, inquit, exciderunt.

^b Prov. ix. 16—18.

CAP. XXII.

QUID SIT "DEPOSITUM CUSTODIRE."

SED operæ pretium est, totum ipsum Apostoli capitulum diligentius pertractare. *O Timothee*, inquit, *depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates*. O! exclamatio ista, et præscientiæ est pariter et charitatis: prævidebat enim futuros, quos etiam prædolebat, errores. Quis est hodie *Timotheus*, nisi vel generaliter universa Ecclesia, vel specialiter totum corpus *Præpositorum*, qui integram divini cultus scientiam vel habere ipsi debent, vel aliis infundere? Quid est, *depositum custodi*? Custodi, inquit, propter fures, propter inimicos; ne dormientibus hominibus superseminent zizania super illud tritici bonum semen, quod seminaverat filius

hominis in agro suo. *Depositum*, inquit, *custodi*. Quid est depositum? id est, quod tibi creditum est, non apud te inventum: quod accepisti, non quod excogitasti: rem non ingenii, sed doctrinæ: non usurpationis privatae, sed publicæ traditionis: rem ad te perductam, non a te prolatam: in qua non auctor debes esse, sed custos: non institutor, sed sectator: non ducens, sed sequens. *Depositum*, inquit, *custodi*: *Catholicæ fidei* talentum inviolatum illibaturnque conserva. Quod tibi creditum est, hoc penes te maneat, hoc a te tradatur. Aurum accepisti; aurum redde: nolo mihi pro aliis alia subicias: nolo pro auro aut impudenter plumbum, aut fraudulenter æramenta supponas: nolo auri speciem, sed naturam plane. O Timothee, o Sacerdos, o Tractator, o Doctor, si te divinum munus idoneum fecerit, ingenio, exercitatione, doctrina, esto spiritalis tabernaculi

Beseleel, pretiosas divini dogmatis gemmas exsculpe, fideliter coapta, adorna sapienter, adjice splendorem, gratiam, venustatem. Intelligatur, te exponente, illustrius, quod antea obscurius credebatur. Per te posteritas intellectum gratuletur, quod ante vetustas non intellectum venerabatur. Eadem tamen quæ didicisti ita doce, ut cum dicas nove, non dicas nova.

CAP. XXIII.

FIDES PROFICIT QUIDEM, SED NON MUTATUR.

SED forsitan dicit aliquis: *Nullusne ergo in Ecclesia Christi profectus habebitur religionis?* Habeatur plane, et maximus. Nam quis ille est tam invidus hominibus, tam exosus Deo, qui istud prohibere conetur? Sed ita tamen, ut vere *profectus sit ille fidei, non permutatio*. Siquidem ad profectum pertinet, ut in semetipsam unaquæque res amplificetur: ad permutationem vero, ut aliquid ex alio in aliud transvertatur. Crescat igitur oportet, et multum vehementerque proficiat, tam singulorum, quam omnium, tam unius hominis, quam totius Ecclesiæ ætatum, ac seculorum gradibus intelligentia, scientia, sapientia: sed in suo duntaxat

genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eademque sententia.

Imitetur animarum religio rationem corporum, quæ licet annorum processu numeros suos evolvant, et explicent, eadem tamen quæ erant, permanent. Multum interest inter pueritiæ florem, et senectutis maturitatem; sed iidem tamen ipsi fiunt senes, qui fuerant adolescentes: ut quamvis unius ejusdemque hominis status habitusque mutetur, una tamen nihilominus eademque natura, una eademque persona sit. Parva lactentium membra, magna juvenum; eadem ipsa sunt tamen. Quot parvulorum artus, tot virorum: et siqua illa sunt, quæ ævi maturioris ætate pariuntur, jam in seminis ratione proserta sunt: ut nihil novum postea proferatur in senibus, quod non in pueris jam antea latitaverit. Unde non dubium est, hanc esse legitimam et rectam

proficiendi regulam, hunc ratum atque pulcherrimum crescendi ordinem; si eas semper in grandioribus partes ac formas numerus detexat ætatis, quas in parvulis creatoris sapientia præformaverat. Quod si humana species in aliquam deinceps non sui generis vertatur effigiem, aut certe addatur quippiam membrorum numero, vel detrahatur, necesse est ut totum corpus vel intercidat, vel prodigiosum fiat, vel certe debilitetur. Ita etiam Christianæ religionis dogma sequatur has decet profectuum leges: ut annis scilicet consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur ætate; incorruptum tamen, illibatumque permaneat, et universis partium suarum mensuris, cunctisque quasi membris ac sensibus propriis plenum atque perfectum sit; quod nihil præterea permutationis admittat, nulla proprietatis dispendia, nullam sustineat definitionis varietatem.

Exempli gratia: severunt Majores nostri antiquitus in hac Ecclesiastica segete triticeæ fidei semina: iniquum valde et incongruum est, ut nos eorum posterī pro germana veritate frumenti subdititium zizaniæ legamus errorem. Quin potius hoc rectum et consequens est, ut primis atque extremis sibimet non discrepantibus, de incrementis triticeæ institutionis triticei quoque dogmatis frugem demetamus: ut cum aliquid ex illis seminum primordiis accessu temporis evolvatur, et nunc lætetur et excolatur, nihil tamen de germinis proprietate mutetur; addatur licet forma, species, distinctio, eadem tamen cujusque generis natura permaneat. Absit etenim, ut *Rosea illa Catholici sensus plantaria, in carduos spinasque vertantur*. Absit, inquam, ut in ipso spiritali paradiso, de *cynamomi* et *balsami* surculis, lolium repente atque aconita

proveniant. Quodcunque igitur in hac Ecclesiæ Dei agricultura fide patrum satum est, hoc idem filiorum industria decet excolatur et observetur, hoc idem floreat et maturescat, hoc idem proficiat et perficiatur. *Fas est etenim, ut prisca illa cælestis philosophiæ dogmata processu temporis excurentur, limentur, poliantur: sed nefas est, ut commutentur, nefas ut detruncantur, ut mutilentur. Accipiant licet evidentiam, lucem, distinctionem; sed retineant necesse est plenitudinem, integritatem, proprietatem.*

Nam si semel admissa fuerit hæc impiæ fraudis licentia, horreo dicere, quantum excindendæ atque abolendæ religionis periculum consequatur. *Abdicata etenim qualibet parte Catholici dogmatis, alia quoque atque item alia, ac deinceps alia et alia jam quasi ex more et licito abdicabuntur.* Porro autem singillatim partibus repu-

diatis, quid aliud ad extremum sequetur, nisi ut totum pariter repudietur? Sed e contra, si novitia veteribus, extranea domesticis, et prophana sacratis admisceri cœperint, proserpat hic mos in universum necesse est, ut nihil posthac apud Ecclesiam relinquatur intactum, nihil illibatum, nihil integrum, nihil immaculatum, sed sit ibidem deinceps impiorum ac turpium errorum lupanar, ubi erat ante castæ et incorruptæ sacrarium veritatis. Sed avertat hoc a suorum mentibus nefas divina pietas, sitque hic potius impiorum furor.

Christi vero Ecclesia, sedula et cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in his unquam permutat, nihil minuit, nihil addit; non amputat necessaria, non apponit superflua; non amittit sua, non usurpat aliena; sed omni industria hoc unum studet, ut vetera fideliter sapienterque tractando, siqua sunt illa antiquitus

informata et inchoata, accuret et poliat; siqua jam expressa et enucleata, consolidet, firmet; siqua jam confirmata et definita, custodiat: Denique quid unquam aliud Conciliorum decretis enisa est, nisi ut quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentius crederetur; quod antea lentius prædicabatur, hoc idem postea instantius prædicaretur; quod antea securius colebatur, hoc idem postea sollicitius excoleretur? Hoc, inquam, semper, neque quidquam præterea, hæreticorum novitatibus excitata, *Conciliorum* suorum decretis Catholica perfecit Ecclesia, nisi ut, quod prius a majoribus sola traditione susceperat, hoc deinde posteris etiam per scripturæ chirographum consignaret; magnam rerum summam paucis literis comprehendendo, et plerunque propter intelligentiæ lucem, non novum fidei sensum, novæ appellationis proprietate signando.

CAP. XXIV.

NOVITATIBUS GAUDENT HÆRETICI, CATHOLICI
VERO ANTIQUITATE.

SED ad Apostolum redeamus: *O Timothee*, inquit, *depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates. Devita*, inquit, quasi viperam, scorpionem, quasi basiliscum; ne te non solum tactu, sed etiam visu afflatuque percutiant. Quid est *devitare*? Cum hujusmodi nec cibum sumere. Quid est *devita*? *Si quis*, inquit, *venit ad vos, et hanc doctrinam non adfert. Quam doctrinam?* nisi catholicam, et universalem, et unam eandemque per singulas ætatum successiones incorrupta veritatis traditione manentem, et usque in secula sine fine mansuram? Quid tum? *Nolite*, inquit, *recipere eum in domum, nec*

Ave ei dixeritis: qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis^a. Prophanas, inquit, vocum novitates. Quid est *prophanas*? Quæ nihil habent sacri, nihil religiosi, ab Ecclesiæ penetralibus, quæ est templum DEI, penitus extraneas. Prophanas, inquit, vocum novitates: *Vocum*, id est, dogmatum, rerum, sententiarum novitates, quæ sunt vetustati atque antiquitati contrariæ. Quæ si recipiantur, necesse est, ut fides beatorum Patrum, aut tota, aut certe magna ex parte violetur; necesse est, ut omnes omnium ætatum fideles, omnes sancti, omnes casti, continentes, virgines, omnes clérici, levitæ, et sacerdotes, tanta confessorum millia, tanti martyrum exercitus, tanta urbium, tanta populorum celebritas et multitudo, tot insulæ, provinciæ, reges, gentes, regna, nationes, totus postremo jam pene terrarum orbis per ca-

^a 2 Joann. ver. 10, 11

tholicam fidem Christo Capiti incorporatus, tanto seculorum tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet, pronuncietur.

Prophanas, inquit, *vocum novitates devita*: quas recipere atque sectari nunquam Catholicorum, semper vero hæreticorum fuit. Et revera, quæ unquam hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore ebullivit? Quis unquam hæreses instituit, nisi qui se prius ab Ecclesiæ Catholicæ universitatis et antiquitatis consensione discreverit? Quod ita esse, luce clarius exempla demonstrant. Quis enim unquam ante prophanum illum *Pelagium* tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrii, ut ad hoc in bonis rebus per actus singulos adjuvandum necessariam Dei gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum ejus *Cœlestium* reatu prævaricationis Adæ omne

genus humanum denegavit astrictum? Quis ante sacrilegum *Arrium*, Trinitatis unitatem discindere, quis ante sceleratum *Sabellium* Unitatis Trinitatem confundere ausus est? Quis ante crudelissimum *Novatianum* crudelem Deum dixit; eo quod mallet mortem morientis, quam ut revertatur et vivat? Quis ante *Magum Simonem*, apostolica districtione percussus, a quo vetus ille turpitudinum gurges usque in novissimum *Priscillianum* continua et occulta successione manavit, auctorem malorum, id est, scelerum, impietatum, flagitiorumque nostrorum, ausus est dicere creatorem Deum? Quippe quem adserit talem hominum manibus ipsam suis creare naturam, quæ proprio quodam motu et necessariæ cujusdam voluntatis impulsu nihil aliud possit, nihil aliud velit, nisi peccare; eo quod furiis omnium viti-
orum exagitata et inflammata, in omnia

turpitudinum barathra inexhausta cupiditate rapiatur. Innumera sunt talia, quæ brevitatis studio prætermittimus; quibus tamen cunctis satis evidenter perspicueque monstratur, hoc *apud omnes fere hæreses quasi solenne esse ac legitimum, ut semper prophanis novitatibus gaudeant, antiquitatis scita fastidiant, et per oppositiones falsi nominis scientiæ a fide naufragent.* Contra vero Catholicorum hoc vere proprium, deposita sanctorum Patrum et commissa servare, damnare prophanas novitates, et sicut dixit et iterum prædixit Apostolus: *Si quis annunciaverit, præterquam quod acceptum est, anathemare.*

CAP. XXV.

HÆRETICI SACRA SCRIPTURA ABUTUNTUR.

HIC fortasse aliquis interroget, *an et hæretici divinæ scripturæ testimoniis utantur.* Utuntur plane, et vehementer quidem. Nam videas eos volare per singula quæque sanctæ legis volumina, per Moysi, per Regum libros, per Psalmos, per Apostolos, per Evangelia, per Prophetas. Sive enim apud suos, sive alienos, sive privatim, sive publice, sive in sermonibus, sive in libris, sive in conviviis, sive in plateis, *nihil unquam pene de suo proferunt, quod non etiam scripturæ verbis adumbrare conentur.* Lege Pauli Samosateni opuscula, Priscilliani, Eunomii, Joviniani, reliquarumque pestium; cernas infinitam exemplorum congeriem, prope

nullam omitti paginam, quæ non novi aut veteris testamenti sententiis fucata et colorata sit. Sed *tanto magis cavendi et pertimescendi sunt, quanto occultius sub divinæ legis umbraculis lutitant.* Sciunt enim foetores suos nulli fere cito esse placituros, si nudi et simplices exhalentur: atque idcirco eos cœlestis eloquii velut quodam aromate aspergunt, ut ille, qui humanum facile despiceret errorem, divina non facile contemnat oracula. Itaque faciunt quod hi solent, qui parvulis austeram quædam temperaturi pocula, prius oras melle circumlinunt; ut incauta ætas cum dulcedinem præsensierit, amaritudinem non reformidet. Quod etiam iis curæ est, qui mala gramina et noxios succos medicaminum vocabulis præcolorent: ut nemo fere, ubi superscriptum legerit remedium, suspicetur venenum.

Inde denique et Salvator clamabat: *At-*

*tendite vobis a Pseudoprophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ovium, ab intus autem sunt lupi rapaces**. Quid est vestitus ovium nisi Prophetarum et Apostolorum prolequia, quæ iidem, ovili quadam sinceritate agno illi immaculato, qui tollit peccatum mundi, tanquam vellera quædam texerunt? Qui sunt lupi rapaces? nisi sensu hæreticorum feri, et rapidi, qui caula Ecclesiæ semper infestant, et greges Christi quaquā possunt, dilacerant? Sed ut fallacius incautis ovibus obrepant manente luporum ferocia, deponunt lupi nam speciem, et sese divinæ legis sententiis velut quisbusdam velleribus obvolvunt; ut cum quisque lanarum mollitier præsenſerit, nequaquam aculeos dentiur pertimescat. Sed quid ait Salvator? *E fructibus eorum cognoscetis eos*. Id est cum cæperint divinas illas voces non jam

* Matt. vii. 15.

proferre tantum, sed etiam exponere; nec adhuc jactare solum, sed etiam interpretari; tunc amaritudo illa, tunc acerbitas, tunc rabies intelligetur; tunc novitium virus exhalabitur; tunc prophanæ novitates aperientur; tunc primum scindi sepem videas, tunc transferri patrum terminos, tunc Catholicam fidem cædi, tunc ecclesiasticum dogma lacerari.

Tales erant ii, quos percutit Apostolus Paulus in secunda ad Corinthios, dicens: *Nam ejusmodi, inquit, Pseudoapostoli, sunt operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi^b. Quid est transfigurantes se in Apostolos Christi? Proferebant Apostoli divinæ legis exempla, proferebant et illi: Proferebant Apostoli Psalmorum auctoritates, proferebant et illi: Proferebant Apostoli sententias Prophetarum, et illi nihilominus proferebant. Sed*

^b 2 Cor. xi. 13.

cum ea, quæ similiter protulerant, interpretari non similiter cœpissent, tunc simplices a subdolis, tunc infucati a fucatis, tunc recti a perversis, tunc postremo veri Apostoli a falsis Apostolis discernebantur. *Et non mirum, inquit: Ipse enim sathanas transfigurat se in angelum lucis: non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurantur sicut ministri justitiæ.* Ergo secundum Apostoli Pauli magisterium, quotiescunque vel Pseudoapostoli, vel Pseudoprophetæ, vel Pseudodoctores, divinæ legis sententias proferunt, quibus male interpretatis errores suos adstruere conentur, non dubium est, quin auctoris sui callida machinamenta sectentur; quæ ille nunquam profecto comminisceretur, nisi sciret omnino *nullam esse ad fallendum faciliorem viam, quam ut, ubi nefarii erroris subinducitur fraudulentia, ibi divinorum verborum prætendatur auctoritas.*

CAP. XXVI.

UTITUR ET IPSE DIABOLUS S. SCRIPTURÆ
TESTIMONIIS.

SED dicet aliquis: Unde probatur quia sacræ legis exemplis diabolus uti soleat? Legat Evangelia, in quibus scribitur*: *Tunc assumpsit eum diabolus, id est, Dominum Salvatorem; et statuit illum super pinnam templi, et dixit ei: si filius Dei es, mitte te deorsum, scriptum est enim: quod angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis: in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Quid hic faciet misellis hominibus, qui ipsum Dominum majestatis scripturarum testimoniis appetivit?

* Matt. iv. 5, 6.

Si, inquit, filius Dei es, mitte te deorsum. Quare? *Scriptum est enim, inquit.* Magnopere nobis doctrina loci istius attendenda atque retinenda est, ut tanto Evangelicæ auctoritatis exemplo, quando aliquos apostolica, seu prophetica verba proferre contra catholicam fidem viderimus, diabolum per eos loqui minime dubitemus. Nam sicut tunc caput capiti, ita nunc quoque membra membris loquuntur, membra scilicet diaboli membris Christi, perfidi fidelibus, sacrilegi religiosi, hæretici postremo Catholicis. Sed quid tandem dicunt, *Si, inquit, filius Dei es, mitte te deorsum.* Hoc est, si filius esse vis Dei, et hæreditatem regni cœlestis accipere, mitte te deorsum; id est, ex istius te sublimis Ecclesiæ, quæ etiam templum Dei putatur, doctrina et traditione demitte. Ac si quis interroget quempiam hæreticorum sibi talia per-

suadentem: *Unde probas, unde doces, quod Ecclesiæ Catholicæ universalem et antiquam fidem dimittere debeam?* statim ille: *Scriptum est enim.* Et continuo mille testimonia, mille exempla, mille auctoritates parat, de Lege, de Psalmis, de Apostolis, de Prophetis, quibus novo et malo more interpretatis, ex arce Catholica in hæreseos barathrum infelix anima præcipitur. Jam vero illis, quæ sequuntur, promissionibus miro modo incautos homines hæretici decipere consueverunt. Audent etenim polliceri, et docere, *quod in ecclesia sua*, id est, in communionis suæ conventiculo, *magna et specialis ac plane personalis quædam sit Dei gratia*, adeo ut sine ullo labore, sine ullo studio, sine ulla industria, etiamsi nec petant, nec quærant nec pulsent, quicumque illi ad numerum suum pertinent, tamen ita divinitus dispensentur, ut angelicis evecti manibus, id est, an-

gelica protectione servati, nunquam possint
offendere ad lapidem pedem suum, id est,
nunquam scandalizari.

CAP. XXVII.

REGULÆ AD VERITATEM AB ERRORE
DISCERNENDAM.

SED dicet aliquis: Si divinis eloquiis, sententiis, promissionibus et diabolus et discipuli ejus utuntur, quorum alii sunt Pseudoapostoli, alii Pseudoprophetæ et Pseudomagistri, et omnes ex toto hæretici; quid facient Catholici homines et matris Ecclesiæ filii? Quonam modo in scripturis sanctis veritatem a falsitate discernent? Hoc scilicet facere magnopere curabunt, quod in principio *Commonitorii* istius sanctos et doctos viros nobis tradidisse scripsimus: ut *divinum canonem secundum universalis Ecclesiæ traditiones, et juxta Catholici dogmatis regulas interpretentur. In qua item Catholica et Apostolica Ecclesia*

sequantur necesse est universitatem, antiquitatem, consensionem. Et si quando pars contra universitatem, novitas contra vetustatem, unius vel paucorum errantium dissensio contra omnium, vel certe multo plurium Catholicorum consensionem rebellaverit, præferant partis corruptioni universitatis integritatem: in qua eadem universitate, novitatis prophanitati antiquitatis religionem; itemque in ipsa vetustate, unius sive paucissimorum temeritati, primum omnium generalia, siqua sunt, universalis Concilii decreta præponant; tunc deinde, si id minus est, sequantur, quod proximum est, multorum atque magnorum consentientes sibi sententias Magistrorum. Quibus, adjuvante Domino, fideliter, sobrie, sollicite observatis, non magna difficultate noxios quosque exsurgentium hæreticorum deprehendemus errores.

CAP. XXVIII.

QUALI SS. PATRUM CONSENSU VERITAS
STABILIA TUR.

Hic jam consequens esse video, ut exemplis demonstrem, quonam modo prophanæ hæreticorum novitates, prolatis atque collatis veterum magistrorum concordantibus sibimet sentiis, et deprehendantur et condemnentur. Quæ tamen *antiqua sanctorum Patrum consensus, non in omnibus divinæ legis quæstiunculis, sed solum vel certe præcipue in fidei regula magno nobis studio et investiganda est et sequenda.* Sed neque semper, neque omnes hæreses hoc modo impugnandæ sunt, sed novitiæ recentesque tantummodo, cum primum scilicet exoriuntur, antequam infalsare vetustæ fidei regulas,

ipsius temporis vetantur angustiis, ac priusquam manante latius veneno Majorum volumina vitiare conentur. Cæterum dilatatæ et inveteratæ hæreses nequaquam hac via aggrediendæ sunt, eo quod prolixo temporum tractu longa iis furandæ^a veritatis patuerit occasio. Atque ideo quascunque illas antiquiores vel schismatum, vel hæreseon prophanitates, nullo modo nos oportet, nisi aut sola, si opus est, scripturarum auctoritate convincere, aut certe jam antiquitus universalibus sacerdotum Catholicorum *Conciliis* convictas damnatasque vitare. Itaque cum primum mali cujusque erroris putredo erumpere cœperit, et ad defensionem sui quædam sacræ legis verba furari, eaque fallaciter et fraudulenter exponere, statim interpretando canonum Majorum sententiæ congregandæ sunt, quibus illud, quodcunque

^a al. fruendæ.

exsurgat novitium, ideoque prophanum, et absque ulla ambage prodatur, et sine ulla retractatione damnetur. Sed *eorum duntaxat Patrum sententiæ conferendæ* sunt, qui in fide et communione catholica sancte, sapienter, constanter viventes, docentes, et permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt. Quibus tamen hac lege credendum est, ut quicquid vel omnes, vel plures, uno eodemque sensu manifeste, frequenter, perseveranter, velut quodam consentiente sibi magistrorum concilio, accipiendo, tenendo, tradendo, firmaverint, id pro indubitato, certo, ratoque habeatur. Quicquid vero, quamvis ille sanctus, et doctus, quamvis episcopus, quamvis confessor et martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias et occultas, et privatas opiniunculas, a communis et publicæ ac generalis sen-

tentiæ auctoritate secretum sit; ne cum summo æternæ salutis periculo, juxta sacrilegam hæreticorum et schismaticorum consuetudinem, universalis dogmatis antiqua veritate dimissa, unius hominis novitium sectemur errorem.

Quorum beatorum Patrum sanctum catholicumque consensum, ne quis sibi temere forte contemnendum arbitretur, ait in prima ad Corinthios Apostolus^b: *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos*, quorum ipse unus erat: *secundo Prophetas*, qualem in actibus Apostolorum legimus Agabum: *tertio Doctores*, qui Tractatores nunc appellantur, quos hic idem Apostolus etiam *Prophetas* interdum nuncupat, eo quod per eos Prophetarum mysteria populis aperiantur. Hos ergo, in Ecclesia Dei divinitus per tempora et loca dispensatos, *quisquis* in sensu

^b 1 Cor. xii. 27, 28. Eph. iv. 11.

catholici dogmatis unum aliquid in Christo sentientes *contempserit, non hominem contemnit, sed Deum*: a quorum veridica unitate ne quis discrepet, impensius obtestatur idem Apostolus, dicens: *Obsecro autem vos fratres, idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia.* Quod si quis ab eorum sententiæ communione desciverit, audiet illud ejusdem Apostoli*: *Non est Deus dissensionis sed pacis*: id est, non ejus, qui a consentiendi unitate defecerit, sed eorum qui in consentiendi pace permanserint; *sicut in omnibus*, inquit, *Ecclesiis sanctorum doceo*, id est, Catholicorum: quæ ideo sanctæ sunt, quia in fidei communione persistunt. Et ne quis forsitan, prætermissis cæteris, se solum audiri, sibi soli credi arrogaret, paulo post ait: *An a vobis, inquit, verbum Dei processit?*

* 1 Cor. i. 10.

* 1 Cor. xiv. 33.

*aut in vos solos devenit*¹? Et ne hoc quæ perfunctorie acciperetur, adjecit: *Si qui* inquit, *videtur Propheta esse aut spiritualis cognoscat quæ scribo vobis; quia Domini sunt mandata*: quæ utique mandata, nisi ut si quis est Propheta, aut spiritualis, est, spiritualium rerum magister, summo studio æqualitatis et unitatis cultor existat ut scilicet neque opiniones suas cæteris præferat, et ab universorum sensibus non recedat. *Cujus rei mandata qui ignorat* inquit, *ignorabitur*, id est, qui aut nesci non discit, aut scita contemnit, *ignorabitur* hoc est, indignus habebitur, qui inter unitos fide, et exæquatos humilitate divinitus respiciatur: quo malo nescio quidquam acerbius cogitari queat. Quod tamen juxta Apostolicam comminationem *Pelagiano* illi provenisse cernimus *Julianum* qui se collegarum sensui aut incorpora-

¹ Cor xiv. 36.^m ibid. ver. 38.

neglexit, aut excorporare præsumpsit. Sed jam tempus est, ut pollicitum proferamus exemplum, ubi, et quomodo sanctorum Patrum sententiæ congregatæ sint, ut secundum eas ex decreto atque auctoritate Concilii ecclesiasticæ fidei regula figeretur. Quod quo commodius fiat, hic sit jam hujus commonitorii modus: ut cætera quæ sequuntur ab alio sumamus exordio.

Secundum commonitorium interlapsum est, neque ex eo amplius quidquam quam postrema particula remansit, id est, sola recapitulatio quæ et subjecta est.

CAP. XXIX.

CAPITA PRIORIS COMMONITORII PRÆCIPUA.
EXEMPLUM CONCILII EPHESINI.

QUÆ cum ita sint, jam tempus est, ut ea, quæ duobus his commonitoriis dicta sunt, in hujus secundi fine recapitulemus. Diximus in superioribus, hanc fuisse semper, et esse hodieque Catholicorum consuetudinem, ut *fidem veram duobus his modis approbent: primum divini canonis auctoritate, deinde Ecclesiæ Catholicæ traditione*: non quia canon solus non sibi ad universa sufficiat, sed quia verba divina pro suo plerique arbitrato interpretantes varias opiniones erroresque concipiant, atque ideo necesse sit, ut *ad unam ecclesiastici sensus regulam Scripturæ cœlestis intelligentia dirigatur*: in his duntaxat

præcipue quæstionibus, quibus totius catholici dogmatis fundamenta nituntur. *Item diximus*, in ipsa rursus Ecclesia Universitatis pariter et Antiquitatis consensionem spectari oportere; ne aut ab unitatis integritate in partem schismatis abrumpamur, aut e vetustatis religione in hæreseon novitates præcipitemur. *Item diximus*, in ipsa Ecclesiæ vetustate duo quædam vehementer studioseque observanda, quibus penitus inhærere deberent, quicunque hæretici esse nollent: primum si quid esset antiquitus ab omnibus Ecclesiæ Catholicæ sacerdotibus universalis Concilii auctoritate decretum; Deinde siqua nova exsurgeret quæstio, ubi id minime reperiretur, recurrendum ad sanctorum patrum sententias, eorum duntaxat, qui suis quique temporibus et locis, in unitate communionis et fidei permanentes, magistri probabiles exstitissent; et quid-

quid uno sensu atque consensu tenuisse invenirentur, id Ecclesiæ verum et catholicum absque ullo scrupulo judicaretur.

Quod ne præsumptione magis nostra, quam auctoritate ecclesiastica promere videremur, exemplum adhibuimus sancti *Concilii*, quod ante triennium ferme *in Asia apud Ephesum* celebratum est viris clarissimis *Basso Antiochoque Consulibus*. Ubi cum de sanciendis fidei regulis disceptaretur, ne qua illic forsitan prophana novitas in modum perfidiæ *Ariminensis* obreperet, universis Sacerdotibus, qui illo ducenti fere numero convenerant, hoc catholicissimum, fidelissimum atque optimum factu visum est, *ut in medium sanctorum Patrum sententiæ proferrentur*, quorum alios martyres, alios confessores, omnes vero catholicos sacerdotes fuisse, et permansisse constaret: *ut scilicet rite atque solenniter ex eorum consensu atque decreto antiqui*

dogmatis religio confirmaretur, et prophanæ novitatis blasphemia condemnaretur. Quod cum ita factum foret, jure meritoque impius ille *Nestorius*, catholicæ vetustati contrarius, beatus vero *Cyrillus* sacrosanctæ antiquitati consentaneus judicatus est. Et ut ad fidem rerum nihil deesset, etiam nomina et numerum (licet ordinem fuissemus obliti) edidimus eorum patrum, juxta quorum ibidem concinentem sibi concordemque sententiam, et legis sacræ prologia exposita sunt, et divini dogmatis regula constabilita est. Quos ad confirmandam memoriam hic quoque recensere nequaquam superfluum est.

CAP. XXX.

QUORUM SS. VIROBUM TESTIMONIIS USI SINT
PATRES CONCILII EPHESINI.

SUNT ergo hi viri quorum in illo Concilio, vel tanquam iudicum, vel tanquam testium scripta recitata sunt: *S. Petrus Alexandrinus* episcopus, doctor præstantissimus, et martyr beatissimus: *S. Athanasius* ejusdem civitatis antistes, magister fidelissimus, et confessor eminentissimus: *S. Theophilus* ejusdem item urbis episcopus, vir fide, vita, scientia satis clarus: cui successit venerandus *Cyrillus*, qui nunc Alexandrinam illustrat Ecclesiam: Et ne forsitan unius civitatis ac provinciæ doctrina hæc putaretur, adhibita sunt etiam illa *Cappadociæ* lumina, sanctus *Gregorius episcopus* et confessor *de Nazianzo*. *S. Ba-*

silius Cæsareæ Cappadociæ episcopus et confessor: Sanctus item alter *Gregorius Nyssenus* episcopus, fidei, conversationis, integritatis et sapientiæ merito, fratre Basilio dignissimus. Sed ne sola Græcia, aut Oriens tantum, verum etiam Occidentalis et Latinus orbis ita semper sensisse approbaretur; lectæ sunt quoque ibi quædam ad quosdam Epistolæ sancti *Felicis* martyris et *S. Julii* urbis *Romæ* episcoporum. Et ut non solum caput orbis, verum etiam latera illi iudicio testimonium perhiberent, adhibitus est a meridie beatissimus *Cyprianus*, episcopus Carthaginensis, et martyr: a Septentrione *S. Ambrosius*, Mediolanensis episcopus. Hi sunt igitur omnes apud Ephesum sacro Decalogi numero Magistri, Consiliarii, Testes, Iudicesque producti: quorum beata illa synodus doctrinam tenens, consilium sequens, credens testimonio,

obediens iudicio, absque tædio, præsumptione et gratia de fidei regulis pronuntiavit. Quamquam multo amplior majorum numerus adhiberi potuerit; sed necesse non fuit: quia neque multitudine testium negotii tempora occupari oportebat; et decem illos non aliud fere sensisse, quam cæteros omnes collegas suos nemo dubitabat.

CAP. XXXI.

CONCILII SENTENTIA DE DAMNANDA NOVITATE.

Post quæ omnia adjecimus etiam beati *Cyrilli* sententiam, quæ gestis ipsis ecclesiasticis continetur. Namque cum lecta esset sancti *Capreoli* episcopi Carthaginensis epistola, qui nihil aliud intendebat et precabatur, nisi ut, expugnata novitate, antiquitas defenderetur, ita episcopus *Cyrillus* prolocutus est et definivit: quod hic quoque interponere non abs re videtur. Ait enim in fine gestorum: *Et hæc*, inquit, *quæ lecta est epistola venerandi et multum religiosi episcopi Carthaginensis Capreoli, fide gestorum inseretur; cujus aperta sententia est. Vult enim antiqua fidei dogmata confirmari, novitia vero et superflue adinventæ et impie promulgatæ reprobari atque*

damnari. Omnes episcopi adclamaverunt: *Hæ omnium voces sunt, hæc omnes dicimus, hoc omnium votum est.* Quæ tandem omnium voces atque omnium vota, nisi ut quod erat antiquitus traditum teneretur, quod adinventum nuper exploderetur? Post quæ admirati sumus et prædicavimus, quanta Concilii illius fuerit humilitas et sanctitas, ut tot numero sacerdotes, pene ex majori parte Metropolitani, tantæ eruditionis, tantæque doctrinæ, ut prope omnes possent de dogmatibus disputare, quibus propterea ipsa in unum congregatio audendi a se aliquid et statuendi addere videretur fiduciam, nihil tamen novarent, nihil præsumerent, nihil sibi penitus arrogarent; sed omnimodis præcaverent, *ne aliquid posteris traderent, quod ipsi a Patribus non accepissent*: et non solum in præsenti rem bene disponerent, verum etiam post futuris *empla præberent*, ut et ipsi scilicet sacratæ

vetustatis dogmata colerent, prophanæ vero novitatis adinventâ damnarent. Inveci etiam sumus in *Nestorii* sceleratam præsumptionem, quod *sacram scripturam se primum et solum intelligere, et omnes eos ignorasse jactaret, quicumque ante se magisterii munere præditi, divina eloquia tractavissent*: universos scilicet Sacerdotes, universos Confessores et Martyres, quorum alii explanassent Dei legem, alii vero explanantibus consensissent vel credidissent; *totam postremo etiam nunc errare et semper errasse adseveraret Ecclesiam, quæ, ut ipsi videbatur, ignaros, erroneosque doctores et secuta esset et sequeretur.*

CAP. XXXII.

DUPLEX CONTRA NOVITATES APOSTOLICÆ
SEDIS AUCTORITES.

QUÆ omnia licet cumulate abundeque
sufficerent ad prophanas quasque novitates
obruendas et extinguendas; tamen ne
quid deesse tantæ plenitudini videretur,
ad extremum adjecimus geminam Apo-
stolicæ Sedis auctoritatem; unam scilicet
sancti Papæ *Sixti*, qui nunc Romanam
Ecclesiam venerandus illustrat; alteram
decessoris sui beatæ memoriæ *Papæ*
Cælestini, quam hic quoque interponere
necessarium judicavimus. Ait itaque
sanctus Papa *Sixtus* in epistola, quam de
causa Nestorii Antiocheno misit episcopo:
Ergo, inquit, quia sicut ait Apostolus, fides
una est, quæ evidenter obtinuit, dicenda,

credamus, et tenenda credamus. Quæ sunt tandem illa credenda et dicenda? Sequitur et ait: *Nihil ultra*, inquit, *liceat novitati, quia nihil addi convenit vetustati. Perspicua majorum fides et credulitas nulla cœni permixtione turbetur.* Omnino Apostolice: ut majorum credulitatem perspicuitatis lumine ornaret, novitias vero prophanitates cœni permixtione describeret. Sed et sanctus Papa *Cælestinus* pari modo eademque sententia: ait enim in epistola, quam Gallorum sacerdotibus misit, arguens eorum conniventiam, quod antiquam fidem silentio destituentes, prophanas novitates exsurgere paterentur. *Merito*, inquit, *causa nos respicit, si silentio foveamus errorem. Ergo corripiantur hujusmodi; non sit iis liberum habere pro voluntate sermonem.* Hic aliquis fortasse addubitet, quinam sint illi, quos habere prohibeat liberum pro voluntate sermo-

nem, vetustatis prædicatores, an novitatis adinventores. Ipse dicat, dubitationem legentium ipse dissolvat. Sequitur enim: *Desinat*, inquit, *si ita res est*, (id est, si ita est, ut apud me quidam urbes et provincias vestras criminantur, quod eas quibusdam novitatibus consentire noxia dissimulatione faciatis :) *desinat itaque*, inquit, *si ita res est, incessere novitas vetustatem*. Ergo hæc fuit beati Cælestini beata sententia, non ut vetustas cessaret obruere novitatem, sed potius novitas desineret incessere vetustatem.

CAP. XXXIII.

QUANTIS AUCTORIBUS REFRAGATUR, SIQUIS
NOVITATES ADMISERIT.

QUIBUS apostolicis catholicisque decre-
tis quisquis refragatur, insultet primum
omnium necesse est memoriæ sancti *Cæ-*
lestini, qui statuit ut *desineret incessere*
novitas vetustatem; deinde irrideat defi-
nita sancti *Sixti*, qui censuit, *ne ultra*
quidquam liceat novitati, quia nihil addi
convenit vetustati: sed et beati *Cyrilli*
statuta contemnat, qui venerandi *Capreoli*
zelum magna prædicatione laudavit, quod
antiquæ fidei dogmata confirmari cuperet,
novitia vero adinventæ damnari: *Ephe-*
sinam quoque *Synodum*, id est, totius pene
Orientis sanctorum Episcoporum judicata

proculcet, quibus divinitus placuit nihil aliud posteris credendum decernere, nisi quod sacrata sibi in Christo consentiens sanctorum Patrum tenuisset antiquitas, quique etiam vociferantes et acclamantes uno ore testificati sunt, has esse omnium voces, hoc omnes optare, hoc omnes censere, ut sicut universi fere ante Nestorium heretici, contemnentes vetustatem et osserentes novitatem, damnati forent, ita ipse quoque *Nestorius*, auctor novitatis, et impugnator vetustatis condemnaretur. Quorum sacrosancta et cœlestis gratiæ munere inspirata consensio si cui displicet, quid aliud sequitur, nisi ut prophanitatem Nestorii adserat non jure damnatam? Ad extremum quoque universam Christi Ecclesiam et Magistros ejus Apostolos et Prophetas, præcipueque tamen beatum Apostolum *Paulum* velut quædam purgamenta contemnat; illam quod a reli-

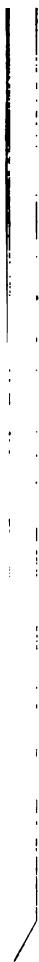
gione colendæ et excolendæ semel sibi traditæ fidei nunquam recesserit; illum vero, qui scripserit: *O Timothee, depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates.* Et item: *Si quis vobis annuntiaverit præterquam quod accepistis, anathema sit.* Quod si neque apostolica definita, neque ecclesiastica decreta temeranda sunt, quibus secundum sacrosanctam universitatis et antiquitatis consensionem cuncti semper hæretici, et ad extremum *Pelagius, Celestius, Nestorius*, jure meritoque damnati sunt, necesse est profecto omnibus deinceps Catholicis, qui sese Ecclesiæ matris legitimos filios probare student, ut sanctæ sanctorum patrum fidei inhæreant, adglutinentur, immoriantur, prophanas vero prophanorum novitates detestentur, horrescant, insectentur, persequantur. Hæc sunt fere quæ *duobus Commonitoriis* latius disserta, aliquanto nunc brevius, recapiti-

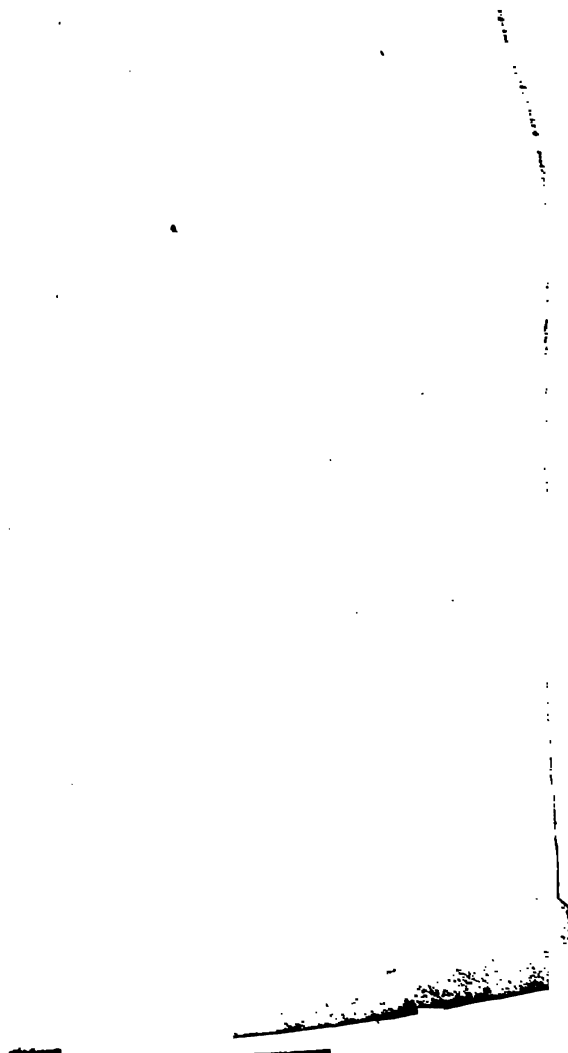
tulandi lege, constricta sunt; ut memoria mea, cui adminiculandæ ista confecimus, et commonendi assiduitate reparetur, et prolixitatis fastidio non obruatur.

*Explicit tractatus Peregrini contra
hæreticos.*

FINIS.

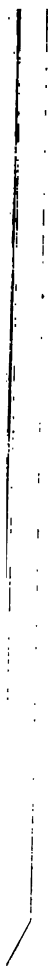

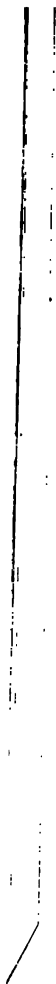

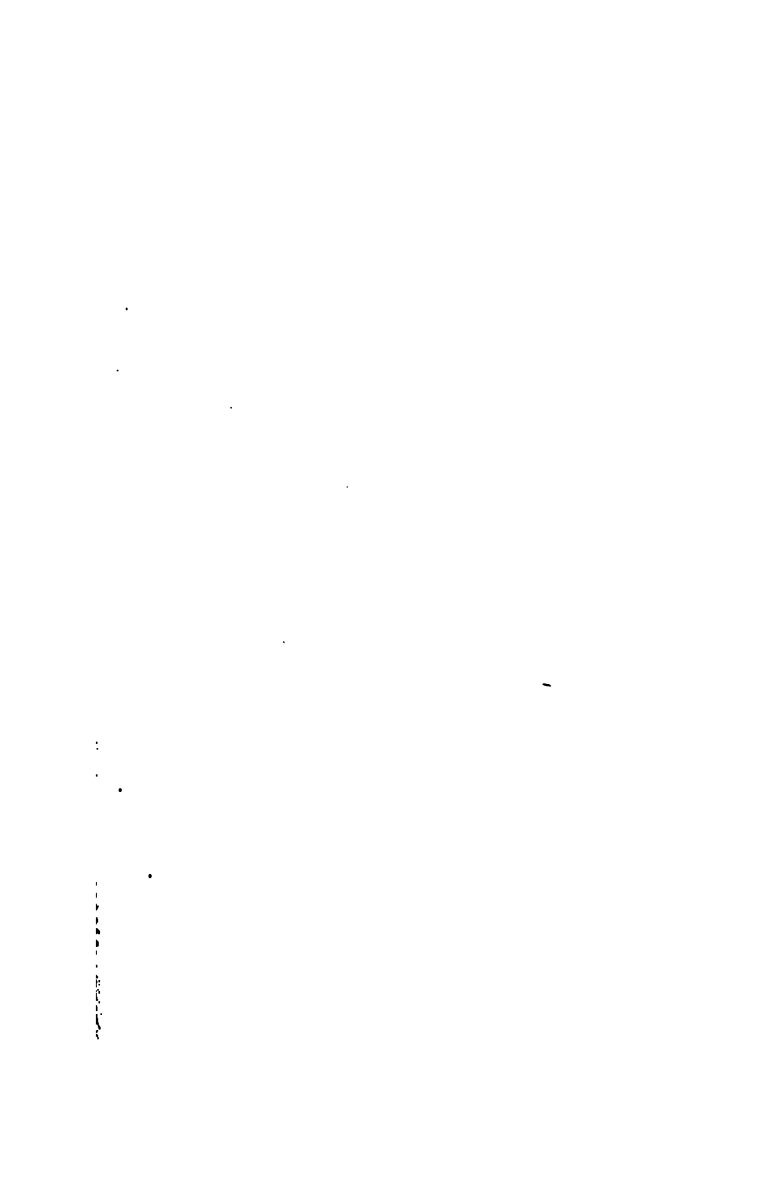

1

1

—

